

ПРЕЗИДЕНТ ҚАУІПСІЗДІК КЕҢЕСІНІҢ ОТЫРЫСЫН ӨТКІЗДІ

ПРЕЗИДЕНТ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ТӨРАҒАЛЫҒЫМЕН АСА МАҢЫЗДЫ МИНЕРАЛДАР, СОНЫҢ ІШІНДЕ СИРЕК КЕЗДЕСЕТІН МЕТАЛДАР САЛАСЫН ДАМУҒА МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕ ҚАУІПСІЗДІК КЕҢЕСІНІҢ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ.

Мемлекет басшысы Қазақстан ресурс және өндіріс әлеуеті жағынан Орталық Азияда көш бастап тұрғанына назар аударып, мұны мемлекет мүддесіне пайдалану қажеттігін атап өтті. – Қазба байлығы мол елдер үшін әлемдегі қазіргі ахуал тиімді әрі бірегей мүмкіндіктерге жол ашып отыр, – деді Мемлекет басшысы.

Сонымен қатар Президент дүние жүзінде аса маңызды материалдарға қол жеткізуде мемлекеттер арасындағы бәсекелестік күшейе түскенін айтты. Бұл бағыт жоғары технологиялық

салаларды дамыту тұрғысынан стратегиялық маңызға ие. Осы орайда Қазақстан қолда бар ресурстар мен өнеркәсіп әлеуетін тиімді пайдаланып, өз мүмкіндіктері мен өндіріс тізбегін дәйекті түрде дамытқаны жөн.

Жиын барысында Үкімет мүшелері саланың қазіргі жай-күйі, ресурс қорын игеру перспективасы, қайта өңдеу бағытын дамыту және кедергілер туралы есеп берді.

Отырыс қорытындысы бойынша Президент Үкімет пен жауапты мемлекеттік органдарға саланы дамытуға қатысты жүйелі көзқарас қалыптастыру, реттеу тетіктерін жетілдіру, геологиялық барлау мен өңдеу ісін дамыту, техногенді минералдық түзілімдерді экономикалық айналымға қосу, зертханалар базасы мен кадрлар құрамын нығайту, сондай-ақ әкімшілік кедергілерді жою туралы бірқатар тапсырма берді.

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ БҰҰ АТҚАРУШЫ ҮЙЛЕСТІРУШІСІН ҚАБЫЛДАДЫ

ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ КЕЗДЕСУДЕ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ВОЛОНТЕРЛІК БАСТАМАЛАРЫН ДӘЙЕКТІ ТҮРДЕ ҚОЛДАҒАНЫ ЖӘНЕ АСТАНАДА ӨТІП ЖАТҚАН ТМД ВОЛОНТЕРЛЕР ФОРУМЫНА ҚАТЫСҚАНЫ ҮШІН ТОЙЛИ КУРБАНОВҚА РИЗАШЫЛЫҒЫН БІЛДІРДІ.

Президент Қазақстан волонтерлік қозғалысты дамытуға ерекше ден қойып отырғанын атап өтті. Бұған еліміздің 2026 жылды БҰҰ Бас Ассамблеясы тарапынан қолдау тапқан орнықты даму жолындағы Халықаралық еріктілер жылы деп жариялау жөніндегі ұсынысы дәлел бола алады.

– Біз еріктілікті мемлекеттік саясат тұрғысынан алғанда, шынайы патриотизмнің және жастарға көрсетілетін мемлекеттік қолдаудың көрінісі ретінде қарастырамыз. Менің бастамамен жаңа Конституцияға волонтерлік қағидалары енгізілді. Онда волонтерлік қызметті ынталандыру алғаш рет конституциялық деңгейде бекітілді, – деді Президент.

Мемлекет басшысының айтуынша, Қазақстанда Халықаралық еріктілер жылы аясында мыңнан астам іс-шара өтуде, елімізде волонтерлер саны 300 мыңға жақындады. Волонтерлік қозғалыстың 2030 жылға дейінгі даму тұжырымдамасы әзірленіп жатыр. Волонтердің цифрлық паспорты енгізіліп, мемлекеттік

қолдау тетіктері мен өңірлік инфрақұрылым жетілдірілуде.

Тойли Курбанов БҰҰ Еріктілер бағдарламасымен жоғары деңгейде ынтымақтастық орнағанына, сондай-ақ Халықаралық еріктілер жылы аясында бірлескен жұмыстардың жолға қойылғанына тоқталып, волонтерлік қозғалысты ілгерілетуге назар аударғаны үшін Қазақстан Президентіне алғыс айтты.

– Қазақстан – волонтерлік қызмет саласында үлкен биіктерді бағындырған бірегей ел. Қазақстанның Еріктілер жылын жариялау жөніндегі бастамасын 60-тан аса мемлекет қолдады. Сіздер жаһандық тренд қалыптастырып жатырсыздар. «Таза Қазақстан» сияқты қоғамдық акцияларыңыз бірқатар елде үлкен қызығушылық тудырып отыр, – деді БҰҰ Еріктілер бағдарламасының атқарушы үйлестірушісі.

Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстандағы волонтерлікті дамытуға елеулі үлес қосқаны үшін Тойли Курбановты II дәрежелі «Достық» орденімен марапаттады.

ЖАТАҚХАНАНЫҢ ЖАЙЫ ҚАЛАЙ?

ҚАЗАҚСТАНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖЕКЕЛЕГЕН САНАТТАРЫ ҮШІН ЖАТАҚХАНАДА ТҰРУ ШЫҒЫНДАРЫН ӨТЕУГЕ АРНАЛҒАН АРНАЙЫ ҚАРЖЫЛАЙ КӨМЕК ҚАРАСТЫРЫЛҒАН. ТӨЛЕМ МӨЛШЕРІ ЖЫЛ САЙЫН 29 АЙЛЫҚ ЕСЕПТІК КӨРСЕТКІШКЕ (АЕК) ДЕЙІН ЖЕТІП, 100 050 ТЕҢГЕНІ ҚҰРАЙДЫ. МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ АЯСЫНДА БЕРІЛЕТІН БҰЛ ӨТЕМАҚЫ ӘЛЕУМЕТТІК ЖАҒЫНАН ОСАЛ ТОПТАҒЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖҮКТЕМЕСІН ЖЕҢІЛДЕТУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН. АТАП АЙТҚАНДА, БҰЛ КӨМЕККЕ АТА-АНАСЫНЫҢ ҚАМҚОРЛЫҒЫНСЫЗ ҚАЛҒАН ЖЕТІМ БАЛАЛАР, І ЖӘНЕ ІІ ТОПТАҒЫ МҮГЕДЕКТІГІ БАР СТУДЕНТТЕР, СОНДАЙ-АҚ БАЛА КЕЗІНЕН МҮГЕДЕКТІГІ БАР БІЛІМ АЛУШЫЛАР ИЕ БОЛА АЛАДЫ.

5»

СУРРОГАТ АНА: ҚОЛДАЙМЫЗ БА, ҚОРҒАЙМЫЗ БА?

Кейінгі жылдары суррогат ана мәселесінде еліміздің аты халықаралық деңгейде ауызға іліге бастады. ҚАЗАҚСТАН ШЕТЕЛДІК БЕДЕУ ЖҰПТАР ҮШІН МЕДИЦИНАЛЫҚ ТУРИЗМ НҮКТЕСІНЕ АЙНАЛЫП КЕЛЕДІ. ӨЙТКЕНІ БІЗДЕ ЖАСАНДЫ ҰРЫҚТАНДЫРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ БАҒАСЫ БАСҚА МЕМЛЕКЕТТЕРМЕН САЛЫСТЫРҒАНДА АРЗАН, ЗАҢНАМА СУРРОГАТ АНАНЫҢ ЕМЕС, ОНЫҢ ҚЫЗМЕТІН ПАЙДАЛАНАТЫН ЕРЛІ-ЗАЙЫПТЫЛАРҒА ЫҢҒАЙЛАНҒАН.

Өткен айда The Guardian басылымы Ұлыбританияда суррогат аналарға сұраныстың өскенін мәлімдеді. Мақала авторы 2025 жылы суррогат аналардың 1 000-ға жуық баланы өмірге әкелгенін және бұл 2015 жылғы көрсеткішпен салыстырғанда екі есе жоғары екенін жазады. Мұндай өсімге перзент сүюді армандайтын біржынысты некенің көбейгені, бедеулік дертінің асқинуы мен қоғамдағы мәдени көзқарастардың өзгеруі тікелей себеп болып отыр.

Англияда баланың туу туралы куәлігіне биологиялық анасының аты жазылады. Бұл құқықты тапсырыс беруші ата-анаға ауыстыру үшін ата-аналық ордер деп аталатын арнайы құжат талап етіледі. 2025 жылы мұндай арыздардың саны 980-нен асып түскен. Алайда осы өтініштердің ішінде тек 150 бала ғана Ұлыбританияның өз аумағында өмірге келген. Себебі отандық заң бойынша суррогат анаға тек табиғи шығындарын өтеуге ғана рұқсат берілген, яғни коммерциялық сыйақы төлеуге тыйым салынған. Ал қалған басым бөлігін коммерциялық негізге рұқсат берген өзге елдерде, атап айтқанда, АҚШ (125 өтініш), Нигерия

(59 өтініш), Грузия (54), Колумбия (20), Украина (20), Мексика (19) өзара бөліссе, Орталық Азия өңірінен Қазақстан (15 өтініш) мен Қырғыз Республикасы (8 өтініш) сияқты мемлекеттерде дүниеге келген.

Жалғасы 4-бетте

ЕЛ ҚАМЫН ЖЕГЕН ҚАЙРАТКЕР

ҚАЗАҚТЫҢ КЕҢ ДАЛАСЫНДА ЕЛ БАСҚАРҒАН АЗАМАТТЫҢ ҚАДІРІН АТҚАРҒАН ҚЫЗМЕТІ ЕМЕС, АРТЫНДА ҚАЛДЫРҒАН ІЗІ АЙҚЫНДАЙДЫ. БІРІ ӨНДІРІСТІ ӨРКЕНДЕТТІ, БІРІ АУЫЛҒА ЖОЛ ЖЕТКІЗДІ, ЕНДІ БІРІ ЕГІННІҢ КӨЛЕМІН АРТТЫРЫП, ХАЛЫҚҚА БАСПАНА, МЕКТЕП, АУРУХАНА САЛДЫРДЫ. ОСЫНДАЙ САН САЛАЛЫ МІНДЕТТІ ЕЛДІҢ ОРТАҚ МҰРАТЫ ДЕП ҚАБЫЛДАП, ҚАЙ ЖЕРДЕ ЖҮРСЕ ДЕ ХАЛЫҚТЫҢ ТҰРМЫСЫН ЖАҚСARTУҒА КҮШ САЛҒАН МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІНІҢ БІРІ – МҰСТАҚЫМ БІЛӘЛҰЛЫ ЫҚСАНОВ.

Оның есімі Қазақстанның бірнеше өңірінің әлеуметтік-экономикалық даму тарихымен сабақтас. Оңтүстікте Бетпақ даланы игеруге, суармалы жерлерді көбейтуге араласты. Қызылордада күріш шаруашылығын жаңа деңгейге көтеріп, Сыр бойындағы өндірістік және әлеуметтік өзгерістерге жол ашты. Республикалық деңгейде ауыл шаруашылығы, су шаруашылығы мен құрылыс салаларына жетекшілік етті. Ал туған жері Батыс Қазақстанда он жылдан астам уақыт өңірдің экономикасы мен әлеуметтік инфрақұрылымын дамытуға басшылық жасады.

6»

ҚАЗЫНА ҚАРЖЫСЫ

ЖАҚЫНДА ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БЮДЖЕТТІҢ ОРЫНДАЛУЫ ТУРАЛЫ ЕСЕП ЖАРИЯЛАДЫ. ЕСЕПТЕ ҚАҢТАР-ШІЛДЕ АРАЛЫҒЫНДА БЮДЖЕТКЕ 12,36 ТРЛН ТЕҢГЕ КІРІС ТҮСКЕНІ АЙТЫЛҒАН. БҰЛ БЫЛТЫРҒЫ СОЛ КЕЗЕҢМЕН САЛТЫСТЫРҒАНДА 7,5 ПАЙЫЗҒА КӨП. АЛ ШЫҒЫС 10 ПАЙЫЗҒА ӨСІП, 14,75 ТРЛН ТЕҢГЕГЕ ЖЕТКЕН.

Ділда УӘЛИБЕК

Осылайша, жеті айдағы республикалық бюджеттің орындалуында назар аударарлық қайшылық бар. Кіріс жоспары 99 пайызға орындалған, салық та болжаған мөлшерге жақын жиналған. Соған қарамастан бюджет тапшылығы бір жыл бұрынғы 1,9 трлн теңгеден 2,8 трлн теңгеге дейін ұлғайды. Себебі шығыс кірістен жылдамырақ өсіп жатыр. Екеуінің арасындағы алшақтық негізінен жаңа қарызбен жабылған, ал бұрын алынған қарыздарға төленетін пайыздың өзі 2,43 трлн теңгеге жеткен.

ЖОСПАР ОРЫНДАЛҒАН, БІРАҚ...

Биыл бюджеттің орындалуы қарқыны былтырғыдан жоғары. Өткен жылдың жеті айында кіріс жоспары 92,2 пайызға орындалса, биыл көрсеткіш 99 пайызға жетті. Шығыс жоспарының орындалуы да 91,8 пайыздан 98,8 пайызға дейін өскен.

Бұл қаражаттың жоспарға сай жиналып, уақытылы жұмсалып жатқанын аңғартады. Алайда жоспардың орындалуын бюджет тұрақтылығының жалғыз өлшемі ретінде қарауға болмайды. Өйткені естеріңізде болса, бюджеттің өзі бастапқыда едәуір тапшылықпен бекітілген болатын.

Жеті айдағы кіріс шамамен 860 млрд теңгеге көбейсе, шығыс 1,4 трлн теңгеге өскен. Яғни, қосымша шығынның көлемі қосымша кірістен әлдеқайда жоғары. Соның салдарынан жалпы тапшылық бір жылда 900 млрд теңгеге немесе 47 пайызға жуық ұлғайды. Маусымның аяғында тапшылық 2,13 трлн теңге болған еді. Шілдеде ол 2,8 трлн теңгеге жетті. Дегенмен бұл жоспарланған мөлшерден 97,9 млрд теңгеге аз. Сондықтан мәселе бюджет жеттің жоспардан ауытқу-ауытқымауында емес, кіріс пен шығыс арасындағы алшақтық жоспардың өзінде қарастырылғанында болып отыр.

Кіріс пен шығыстың айырмашылығы – 2,39 трлн теңге. Ал ресми тапшылық бюджет теңгерімінде берілген кредиттер мен қаржы активтеріне қатысты операциялардың да есепке алынуына байланысты 2,8 трлн теңге деп есептеліп отыр.

БЮДЖЕТ КІРІСІНІҢ ТӨРТТЕН ҮШІ – САЛЫҚ

Жеті айда 9,34 трлн теңге салық жиналды. Бұл – республикалық

ҚАЛАЙ ЖҰМСАЛЫП ЖАТЫР?

халықаралық сауда мен сыртқы операциялардан түскен салық жоспары 103,7 пайызға, табиғи және өзге ресурстарды пайдаланудан түсетін кіріс 168,3 пайызға орындалған. Ал акциз бойынша небәрі 67,3 пайыз жиналған.

Сондықтан салық жоспарының жалпы 98,2 пайызға орындалуы барлық кіріс көзі бірдей нәтиже көрсетті деген сөз емес. Бір салықтағы артық түсім екіншісіндегі тапшылықтың орнын толтырып отыр.

ӘР БЕСІНШІ ТЕҢГЕ ҰЛТТЫҚ ҚОРДАН ТҮСКЕН

Жеті айда республикалық бюджетке 2,8 трлн теңге трансферт түскен. Соның 2,32 трлн теңгесі – Ұлттық қордан алынған кепілдендірілген трансферт. Бұл жалпы кірістің 18,8 пайызы болады. Түсінікті болуы үшін айтсақ, бюджетке түскен әр бесінші теңге – Ұлттық қордікі.

Жалпы, биыл қордан 2,77 трлн теңге алу қарастырылған. Оның 83,8 пайызы осы алғашқы жеті айда жұмсалып үлгерді. Жылдың қалған бес айына жоспарланған трансферттің шамамен 450 млрд теңгесі қалады.

Өңірлік бюджеттер республикалық қазынаға 481,47 млрд теңге аударған. Оның 319,31 млрд теңгесі – Алматыдан, 73,72 млрд теңгесі – Астанада, 61,83 млрд теңгесі Атырау облысынан түседі.

ТАПШЫЛЫҚТЫҢ ОРНЫН ҚАРЫЗ БАСТЫ

Қаңтар-шілде аралығында мемлекет 4,68 трлн теңге қарыз алды. Оның 3,97 трлн теңгесі ішкі нарықтан, 704,22 млрд теңгесі сыртқы көздерден тартылған. Яғни, жаңа қарыздың шамамен 85 пайызы – ішкі қарыз үлесі.

Осы кезеңде бұрынғы қарыздарды өтеуге 1,85 трлн теңге жұмсалды. Алынған және өтелген қаражаттың айырмашылығы – 2,83 трлн теңге. Бұл бюджет тапшылығының көлемімен шамалас. Осы арақатынас тапшылықтың негізінен жаңа қарызбен жабылғанын көрсетеді.

Дегенмен қарыздың бюджетке түсіретін салмағын тек оның көлемімен өлшеген де жөн емес екенін ескеру қажет. Жеті айда пайыздық төлемдерге 2,43 трлн теңге жұмсалған. Бұл – барлық бюджет шығысының шамамен 16,5 пайызы және денсаулық сақтауға бөлінген қаражаттан 2,7 есе көп.

Қарызды жабудың жылдық жоспары – 3,47 трлн теңге. Шілденің соңына қарай оның 70 пайызы жұмсалып қойды. Қарыз төлемдері жыл ішінде біркелкі бөлінбеуі мүмкін, сондықтан осы көрсеткішке қарап жылдық жоспар міндетті түрде асып кетеді деуге болмайды. Дегенмен пайыздық шығынның мұндай көлемге жетуі бұрын тартылған қарыздардың бюджет мүмкіндігін бар-

лардың капиталын ұлғайтуға Президент бастамаларына арналған резервтен 46,33 млрд теңге жұмсалды.

Айта кетерлік бір жайт, кей бағыт бойынша қаражат алатын нақты заңды тұлғалар аталмаған. Жалпы, мақсаттың көрсетіліп, нақты алушылардың ашық жазылмауы бөлінген ақшаның тиімділігін бағалауды қиындатады.

ӨНІРЛЕРДІҢ ӨЗ КІРІСІ ӨСПЕДІ

Республикалық бюджет жоспарланған көрсеткішке жақындағанымен, жергілікті бюджеттердің жағдайы күрделене түскен. Жеті айда олардың кірісі былтырғы 9,3 трлн теңгеден 8,9 трлн теңгеге дейін азайды. Жоспардың орындалуы да 102,1 пайыздан 96,2 пайызға төмендеді.

Бұған орталықтан бөлінетін қаражаттың қысқаруы әсер етті. Өңірлер жеті айда республикалық бюджеттен 3,6 трлн теңге трансферт алды. Былтыр осы кезеңде 4,1 трлн теңге берілген болатын. Айырмашылық – 500 млрд теңгеге жуық немесе 11,9 пайыз.

Трансферт көлемінің азаюын өңірлердің қаржылық дербестігін арттыруға бағытталған қадам ретінде қарастыруға болады. Бірақ мұндай өзгеріс жергілікті кіріс қатар өскенде ғана нәтиже береді. Әзірге өңірлердің салық түсімі былтырғы 4,8 трлн теңге деңгейінде қалып отыр. Жоспардың 92,1 пайызы ғана орындалған.

Жеке табыс салығынан 1,6 трлн теңге түсіп, жоспар 98,1 пайызға орындалды. Ал корпоративтік табыс салығы бойынша көрсеткіш 89,6 пайыз, әлеуметтік салық бойынша 87,8 пайыз

ге асып түскен. Бұл жалпы тапшылықтан екі еседен астам көп. Басқаша айтқанда, мұнайдан түсетін түсімдер мен Ұлттық қор қаражатын алып тастағанда, мемлекеттің тұрақты кірістері қазіргі шығын көлемін өтеуге жеткіліксіз.

ШЫҒЫННЫҢ ТӨРТТЕН БІРІ ӘЛЕУМЕТТІК БАҒЫТҚА ЖҰМСАЛДЫ

Республикалық бюджеттен жеті айда 14,75 трлн теңге жұмсалды. Ең көп қаражат әлеуметтік қамсыздандыруға жұмсалған. Бұл бағытқа 3,93 трлн теңге немесе барлық шығынның 26,6 пайызы бөлінді. Жоспар толық орындалған.

Денсаулық сақтау саласына 914,85 млрд теңге жұмсалды. Оның 793,8 млрд теңгесі Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорына берілген. Демек, денсаулық сақтау шығысының 87 пайызға жуығы қорға аударылған.

Білімге 495,61 млрд теңге, қоғамдық тәртіп, қауіпсіздік, сот және қылмыстық атқару қызметіне 806,69 млрд теңге бағытталды. Қорғаныс шығысы 798,93 млрд теңге болды.

Бұл салалардағы жоспардың орындалуы 93,5 пен 100 пайыз аралығында. Бір жағынан, көрсеткіш әлеуметтік және мемлекеттік міндеттің уақытылы қаржыландырылғанын білдіреді. Екінші жағынан, шығынның жоғары қарқынмен игерілуі алдағы уақытта қарыз алу қажеттілігін туындатуы ықтимал.

Бюджет кредитіне қатысты жағдай бөлек. Жылдық жоспар 1,1 трлн теңге болғанымен, жеті айда 347,8 млрд теңге ғана берілген. Бұл – жоспардың 31,6 пайызы. Егер жылдық жеке өзгермесе, қалған бес айда кредиттеудің басым бөлігін игеру қажет болады.

Жеті айда 9,34 трлн теңге салық жиналды. Бұл – республикалық бюджет кірісінің шамамен төрттен үшине жуығы. Алайда осы қаражат барлық мемлекеттік шығынның шамамен 63 пайызын ғана жабады. Бұл ретте бюджеттің негізгі көзі қосылған құн салығы мен корпоративтік табыс салығы болып қалып отыр. Қосылған құн салығынан – 4,26 трлн теңге, корпоративтік табыс салығынан 2,73 трлн теңге түскен.

ған сайын шектеп келе жатқанын аңғартады.

Жеті айда қаржы активтерімен жасалған операцияларға 217,06 млрд теңге бөлінген. Оның 160,5 млрд теңгесі «Бәйтерек» холдингінің капиталын ұлғайтуға берілген.

Бұл қаражаттың 110,5 млрд теңгесі өңдеу өнеркәсібі мен көлік инфрақұрылымы жобаларын қаржыландыру үшін Қазақстанның Даму банкі мен Өнеркәсіпті дамыту қорына бағытталмақ. Тағы 50 млрд теңге экспортқа жұмыс істейтін отандық кәсіпорындарды қолдау мақсатында экспорттық-кредиттік агенттікке беріледі.

Ұлттық аппараттық ғылыми-білім беру орталығына 10,05 млрд теңге бөлінген. Ал мәдениет, спорт, туризм және ақпараттық кеңістік саласындағы заңды тұлға-

болды. Тауарларға, жұмыстар мен қызметтерге салынатын ішкі салықтардың жоспары небәрі 84,6 пайызға орындалған. Яғни, орталықтан келетін қаражат азайған тұста өңірлердің өз кірісі бұл кемдіктің орнын толтыра алмайды.

Осы аралықта жергілікті бюджеттердің шығысы 8,5 трлн теңгеден 8,9 трлн теңгеге дейін өсті. Соның салдарынан былтырғы 418,1 млрд теңгелік профициттің орнына биыл 354,5 млрд теңге тапшылық қалыптасты.

Дегенмен бұл өңірлерді қаржыландыруда кідіріс бар деген сөз емес. Республикалық бюджеттен қарастырылған трансферттер толық аударылған, даму жобаларына арналған нысаналы трансферттер де жоспарға сай бөлінген. Мәселе кіріс құрылымының өзгеруінде болып отыр: орталықтың рөлі азайып келеді, ал жергілікті салық базасы соған бейімделіп, ұлғая қойған жоқ. Өңірлердің трансфертке тәуелділігін азайту үшін оларға өз кірісін көбейтуге нақты мүмкіндік қажет. Инвестиция тартып, жаңа кәсіпорын ашып, жұмыс орындарын көбейткен аймақ соның нәтижесін өз бюджетінде сезінуге тиіс. Егер негізгі салық түсімдері орталыққа жиналып, шығыс міндеттемелері жергілікті деңгейде қала берсе, өңірлердің өз қаражаты есебінен даму жобаларын жүзеге асыру мүмкіндігі шектеле береді.

P.S.

Жалпы, жеті айдың қорытындысы бойынша, кіріс те, салық түсімі де өсіп, жоспарға жақын орындалған. Негізгі мәселе шығынның одан жылдамырақ өсуінде болып тұр. Әзірге бұл алшақтық Ұлттық қор трансферттері мен мемлекеттік қарыз арқылы жабылып отыр. Бірақ қарыздың өзі кейінгі бюджетке қосымша жүк түсіреді.

Жылдың екінші жартысында қосылған құн салығы бойынша олқылықтың орнын толтыру, шығын қарқынын бақылау және жаңа қарыздың құнын ескеру маңызды болады. Өйткені кіріс жоспарының орындалуы бюджет мәселесін өздігінен шешпейді. Тұрақтылық кіріс пен шығыс арасындағы айырма азайып, тапшылықты жабу үшін алынатын қарызға тәуелділік төмендегенде ғана орнамақ.

бюджет кірісінің шамамен төрттен үшине жуығы. Алайда осы қаражат барлық мемлекеттік шығынның шамамен 63 пайызын ғана жабады. Бұл ретте бюджеттің негізгі көзі қосылған құн салығы мен корпоративтік табыс салығы болып қалып отыр. Қосылған құн салығынан – 4,26 трлн теңге, корпоративтік табыс салығынан 2,73 трлн теңге түскен.

Қосылған құн салығының көлемі былтырғыдан 37 пайызға өсті. Бірақ жоспар 90,3 пайызға ғана орындалды. Бір жыл бұрын бұл көрсеткіш 93,8 пайыз болған. Яғни, түсім айтарлықтай артқанымен, биылға белгіленген жеке одан да жоғары болған.

ҚҚС бойынша жоспарды орындауға шамамен 458 млрд теңге жетпейді. Әсіресе, импорттан алынатын салықта айырма анық байқалады. Ішкі тауарлар мен қызметтер бойынша жоспар 92,6 пайызға орындалса, импорттық тауарлар бойынша көрсеткіш 88,7 пайыз болды. Еуразиялық экономикалық одақ елдерінен келетін импорт бойынша орындалу деңгейі 84,9 пайызға дейін төмендеген.

Корпоративтік табыс салығының түсімі 24 пайызға өсіп, 2,73 трлн теңгеге жетті. Жоспар 96,8 пайызға орындалған. Бұл былтырғы 95,5 пайыздық нәтижеден сәл жоғары.

Негізгі салықтар бойынша жиналмаған қаражат басқа бағыттардың есебінен ішінара жабылған. Мәселен,

Салықтан басқа кірістер 210,17 млрд теңгеге жетіп, жоспар 113,1 пайызға орындалған. Бірақ былтыр осы кезеңде бұл бағыттан 459,8 млрд теңге түскен еді. Бір жыл ішінде салықтан тыс кірістер шамамен 250 млрд теңгеге, яғни 54 пайызға азайды.

Бюджеттің мұнайдан түсетін кіріске тәуелділігін тапшылықтан да байқауға болады. Оның көлемі 6,2 трлн теңгеге жетіп, жоспардан 33,1 млрд тең-

«ӘДІЛЕТ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ФОРУМ ӨТКІЗДІ

Сайлауалды науқанның қорытынды кезеңінде Астанада өткен «Әділет» партиясының республикалық форумы елдің түкпір-түкпірінен келген қолдаушылардың басын қосты. Жиынға өңірлерден делегаттар, белсенділер және түрлі сала өкілдері қатысты.

Форумда партияның «Әділетті болашақ үшін» сайлауалды бағдарламасының негізгі бағыттары таныстырылды. Олар білім беру, өнеркәсіп пен еңбек қауіпсіздігі, заң және тәртіп, экология, инклюзивті орта, мәдениет және қоғамдық құндылықтарды қамтиды.

Науқан барысында партияның республикалық сайлауалды штабы еліміздің 20 өңірін аралап, тұрғындармен, кәсіпорын жұмысшыларымен, дәрігерлермен, педагогтермен,

аграршылармен, кәсіпкерлермен және жастармен кездесулер өткізген.

Партия мәліметінше, науқан басталғалы 6 млн-нан астам адам-

ның қатысуымен 21 мыңнан астам іс-шара ұйымдастырылған. Ел бойынша 247 сайлауалды штабы және шамамен 30 мың сенімді өкілі жұмыс істеген.

ЖСДП КАНДИДАТЫ АУЫЛ ХАЛҚЫНЫҢ МӘСЕЛЕСІН ТЫҢДАДЫ

ЖСДП-дан Құрылтай депутаттығына кандидат Рүстем Сарманов Абай облысы Көкпекті ауылының тұрғындарымен кездесті. Ашық диалогта ауылдың әлеуметтік-экономикалық дамуы, инфрақұрылым және

тұрғындардың өмір сапасына қатысты мәселелер көтерілді.

Кездесудің негізгі тақырыбының бірі агроөнеркәсіптік кешен мен жергілікті өндірушілерді қолдау болды. Тұрғындар ауыл шаруашылы-

ғы өнімдерін өндіруде кездесетін кедергілерді атап, ауылдық аумақтарды дамытуға жағдай жасау жөнінде ұсыныстарын білдірді.

Жиында қоршаған ортаның жағдайы, табиғи ресурстарды қорғау және экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері де талқыланды. Бұдан бөлек, қатысушылар зейнет жасын қайта қарау және зейнетақы төлемдерінің мөлшерін арттыру туралы ұсыныстар айтты.

Рүстем Сарманов партияның «Прогресс жолындағы 20 белес» бағдарламасының бағыттарын таныстырды. Сайлауалды штаб кездесу барысында айтылған өтініштер мен ұсыныстарды тіркен партия құрылымдарында кейін қарау үшін жүйелейтінін хабарлады.

«БАЙТАҚ» ПАРТИЯСЫ БАҚЫЛАУШЫЛАРҒА ЖҰМЫС ТӘРТІБІН ТҮСІНДІРДІ

«Байтақ» партиясының Қызылорда филиалы 23 тамызда өтетін сайлауға қатысатын бақылаушыларымен кездесті. Жиында науқанға дайындық және сайлау учаскелеріндегі жұмыс тәртібі талқыланды.

Филиал өкілдері бақылаушыларға олардың құқығы мен міндетін, дауыс беру процесін бақылау талаптарын және сайлау заңнамасының ережелерін түсіндірді. Сондай-ақ ықтимал заң бұзушылықтарды тіркеу, тиісті органдарға хабарлау және мәселе туындаған кезде белгіленген тәртіппен әрекет ету жолдары айтылды.

Кездесуде сайлау учаскелеріндегі түрлі жағдайларға арналған іс-қимыл алгоритмдері пысықталды. Бақылаушыларға дауыс беру бары-

сына араласпау, бейтараптық сақтау, заң талаптарын ұстану және азаматтардың таңдауына құрметпен қарау қажеттігі ескертілді.

Филиал өкілдері әр бақылаушы өз міндетін заң аясында орындап,

учаскедегі жағдайды белгіленген рәсімдерге сәйкес тіркеуі тиіс екенін хабарлады. Жиын соңында қатысушылар сурақтарын қойып, нақты жағдайларға қатысты түсіндірме алды.

ҚХП ЗИЯЛЫ ҚАУЫМ ӨКІЛДЕРІМЕН КЕЗДЕСТІ

ҚХП төрағасы Нұрсұлтан Шоқанов Алматыға жұмыс сапарымен барып, зиялы қауым өкілдерімен кездесті. Жиын Дінмұхамед Қонаев атындағы Халықаралық қорғамаратында өтті.

Кездесуге қоғамдық қор өкілдері, ғалымдар, мәдениет қайраткерлері, белгілі журналист Тілеужан Есілбаев, Дулат Ахтанов пен Диар Қонаев та қатысты.

Нұрсұлтан Шоқанов партия бағдарламасындағы ұлттық мәдениет, білім және технологиялық даму бағыттарын таныстырды. Ол ғалымдар, педагогтер, дәрігерлер, инженерлер мен мәдениет қайраткерлерінің қоғамдағы рөліне тоқталды.

Жиында мәдени мұраны сақтау және оны көпшілікке қолжетімді ету

жолдары талқыланды. Партия өкілдері тарихи ескерткіштерді қалпына келтіруді жоспарлау, музей қорларын цифрландыру, тарихи нысандарды туристік инфрақұрылымға енгізу

және қазақстандық нысандарды ЮНЕСКО тізіміне ұсыну жөніндегі бастамаларды таныстырды. Тараптар зиялы қауыммен тұрақты диалог орнату жайын талқылады.

«АУЫЛ» ПАРТИЯСЫ ТҮРКПА БАҚЫЛАУШЫЛАРЫМЕН ПІКІР АЛМАСТЫ

Астанада «Ауыл» партиясының өкілдері Құрылтай сайлауына бақылаушы ретінде келген Түркі мемлекеттері Парламенттік Ассамблеясының делегациясымен кездесті. Партия атынан жиынға төрағаның

орынбасары Шахмардан Байманов пен штаб мүшелері қатысты.

Делегация құрамына Қырғызстан мен Түркия депутаттары, Ассамблея хатшылығы және қауіпсіздік қызметінің өкілі кірді. Делегация

мүшелері партияның сайлау науқанына қатысуы, республикалық және өңірлік штабтардың жұмысы, үгіт-іс-шараларын ұйымдастыру және кандидаттардың сайлаушылармен байланысы туралы сурақтар қойды.

Шахмардан Байманов байқаушыларға науқанның барысы, кандидаттардың өңірлердегі жұмысы және тұрғындармен кездесу форматтары туралы ақпарат берді. «Ауыл» партиясы өкілдері штабтардың сайлау күніне дайындығы жайлы сауалдарға да жауап берді.

Кездесу соңында тараптар сайлау науқанының өту барысы, халықаралық байқаушылардың қызметі және сайлау үдерісінің ашықтығын қамтамасыз ету мәселелері жөнінде пікір алмасты.

ҚҰРЫЛТАЙ

23 тамыз

ЖАҢАРУ ҮШІН ДАУЫС БЕР!

www.election.gov.kz

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚҰРЫЛТАЙЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫН САЙЛАУДА ДАУЫС БЕРУ ТӘРТІБІ

2026 жылғы 23 тамызда Қазақстан Республикасы Құрылтайының депутаттарын сайлау өтеді.

Сайлау учаскесінде сол сайлау учаскесіндегі тізімге енгізілген сайлаушылар, сондай-ақ есептен шығару куәліктерін ұсынған адамдар жеке басын куәландыратын құжатын көрсетуі бойынша дауыс бере алады.

Әр сайлаушы жеке дауыс береді.

Сайлау бюллетені жасырын дауыс беруге арналған кабинада өзі жақтап дауыс беретін саяси партия атауының оң жағындағы бос шаршыға не «Бәріне қарсымын» деген жолдағы бос шаршыға белгі қою арқылы толтырылады.

Бюллетеньді өз бетінше толтыруға мүмкіндігі жоқ сайлаушы өзі сенетін және оның тегі дауыс бергеннен кейін сайлаушылардың тізіміне енгізіліп, тұсына сайлаушының бюллетень алғандығы жөнінде қолы қойылатын адамның көмегін пайдалануға хақылы.

Мыналар ондай адам болуға тиіс емес: сайлау комиссиясының мүшесі, жергілікті өкілді немесе атқарушы органның лауазымды адамы, кандидаттың сенім білдірген адамы, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілі, тиісті сайлау комиссиясында тіркелген байқаушы.

Толтырылған бюллетеньді сайлаушы дауыс беруге арналған жәшікке салады.

**Қазақстан Республикасының
Орталық сайлау комиссиясы**

САЙЛАУ БЮЛЛЕТЕНІ

2026 жылғы 23 тамызда Қазақстан Республикасы Құрылтайының депутаттарын сайлау өтеді.

Дауыс беруге арналған бюллетень сайлаушыларға сайлаушылар тізімдерінің негізінде сайлаушының жеке басын куәландыратын құжатты көрсетуі бойынша беріледі.

Сайлаушы тізімге бюллетеньді алғандығы туралы қолын қояды, ал комиссияның бюллетеньді берген мүшесі оған өзінің қолын қояды, сондай-ақ бюллетеньді алған сайлаушының тізімдегі тегінің тұсына қол қояды.

Сайлау бюллетені жасырын дауыс беруге арналған кабинада толтырылады. Оны толтыру кезінде дауыс берушіден басқа адамның кіруіне тыйым салынады.

Сайлаушы саяси партиялардың атаулары бар сайлау бюллетенінде өзі жақтап дауыс беретін саяси партия атауының оң жағындағы бос шаршыға немесе «Бәріне қарсымын» деген жолдың оң жағында орналасқан шаршыға кез келген белгі қояды. Толтырылған бюллетеньді сайлаушы дауыс беруге арналған жәшікке салады.

Бюллетеньге қарындашпен белгі қоюға, сондай-ақ оған қандай да болсын түзету енгізуге жол берілмейді.

Дауыс беру күні толтырылған бюллетеньнің фото- және (немесе) бейнетүсірілімін жүзеге асыруға және оны дауыс беру күні таратуға тыйым салынады.

**Қазақстан Республикасының
Орталық сайлау комиссиясы**

«АҚ ЖОЛ»: QAZALPASC АЛАҢЫНДА БАСҚОСУ ӨТТІ

20 тамызда «Ақ жол» партиясының төрағасы Дания Еспаева бас-таған штаб мүшелері Шымкенттегі QAZALPASC кәсіпорнының ұжымымен кездесті. Жиынға 50-ге жуық зауыт қызметкері қатысты.

Кездесуде кәсіпкерлікті қолдау, отандық өнімнің нарықтағы үлесін арттыру және жұмысшылардың әлеуметтік жағдайы талқыланды. Партия өкілдері кәсіпкерлерді негізсіз кедергілерден қорғау, салықтық

ынталандыруды қайта қарау және өндірісті заманауи технологиялармен жабдықтауға мемлекеттік қолдау көрсету туралы ұсыныстарын таныстырды.

Жиында ішкі нарықты отандық өніммен қамту, кәсіпорындардың тұрақты жұмыс істеуі, жұмыс орындарын сақтау және еңбек құқықтарын қорғау мәселелері айтылды. Пікір алмасуда зауыт қызметкерлері өндірістегі қиындықтар, шикізаттың қолжетімділігі және әлеуметтік кепілдіктер жөнінде сұрады.

Кәсіпорын ұжымы өндірісті дамытуға қатысты ұсынысын жеткізді. Партия өкілдері айтылған мәселелер мен ұсыныстар қаралатынын хабарлады.

RESPUBLICA ШТАБЫ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ЖАБДЫҚ ӨНДІРЕТІН ЗАУЫТҚА БАРДЫ

Respublica партиясының сайлауалды штабы Астанада энергетикалық инфрақұрылымға жабдық шығаратын кәсіпорынға барды. Кәсіпорын басшысы Асқар Сыздықов кандидаттарға өндіріс барысын таныстырды.

Зауытта металл корпустар, 10 және 20 кВ вакуумдық ажыратқыштар мен уышықтар өндіріледі. Кәсіпорын әзірлеген 20 кВ уышығы Астанада 2017 жылдан бері қолданылып келеді.

Кездесуде отандық өнімді ішкі нарыққа өткізу және экспортқа шығару мәселелері талқыланды. Қызметкерлер салық жүктемесі, медициналық сақтандыру, кадр даярлау және тұрғын үй туралы сурақтар қойды.

Партия өкілдері әлеуметтік төлемдерді оңтайландыру және сақтандыру жарнасын төлейтін азаматтардың медициналық көмек алу мүмкіндігі жөніндегі ұсыныстарын таныстырды. Сонымен қатар дуалды оқытуды дамыту, кәсіпорындар-

дың маман даярлауға қатысуын арттыру және мамандықтар атласы жаңарту жайы сөз болды.

Жиында ірі қалалардағы жас мамандарға арналған қолжетімді жалдамалы тұрғын үйді дамыту мәселесі де көтерілді.

ЖАТАҚХАНАНЫҢ ЖАЙЫ ҚАЛАЙ?

ЖЫЛ САЙЫН ТАМЫЗДЫҢ АЯҒЫ МЕН ҚЫРКҮЙЕКТІҢ БАСЫНДА ҚАЗАҚСТАННЫҢ МЕГАПОЛИСТЕРІ БАСҚА Өңірлерден ағылған жастардың легімен жаңдана түседі. Студент атану – мыңдаған жас үшін үлкен өмірдің бастауы болса, сол жастар үшін баспана табу – жыл сайынғы шешімі қиын күрделі мәселеге айналып келеді. Елімізде студенттерді жатақханамен 100 пайыз қамту жоспары жарияланғанымен, бұл бағыттағы түйткілдер әлі де күн тәртібінен түспей отыр.

Елшір ҚАНА (қалалық)

Наурызбек САРША

Кейінгі жылдары республика бойынша ауқымды жұмыстар атқарылды. Мемлекет басшысының тапсырмасымен елімізде көптеген студент жатақханасы пайдалануға беріліп, орын тапшылығын бірнеше есеге қысқартуға мүмкіндік берді. Мәдениет және ақпарат вице-министрі Евгений Кочетовтің мәліметінше, қазір студенттердің 85 пайызы жатақханамен қамтылған, ал алдағы уақытта бұл көрсеткішті 100 пайызға жеткізу көзделіп отыр. Дегенмен ресми статистика мен өмір шындығы арасында әлі де қарама-қайшылықтар бар. Жоғары аудиторлық палатасының мүшесі Тілеген Каскиннің айтуынша, министрлік пен операторлардың деректері бір-біріне сәйкес келмейді. 2024-2025 оқу жылында жатақханаларда 10 мыңнан астам орын тапшы болды. Министрлік пен ведомстволық деректер арасындағы алшақтық 31 мың орыннан асып түсті. Бұрын белгіленген 70 пайыз бағдардың өзі кейбір жетекші жоғары оқу орындарында орындалмай отыр: Еуразия ұлттық университетінде бұл көрсеткіш – 51,7 пайыз, ал әл-Фараби университетінде – 56,7 пайыз. Сонымен қатар Қазақ ұлттық университеті мен Еуразия университетіндегі әкімшілік қажеттіліктерге автокөлік сатып алуға 133 млн теңгеден астам қаражат жұмсалған.

Жоғары оқу орындарының жаңа оқу жылына дайындығын баяндаған Ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбек ел бойынша студенттерді жатақханамен қамту мәселесі негізінен шешімін тапқанын атап өтті. Мемлекет басшысының стратегиялық тапсырмаларын жүзеге асыру аясында бүгінде республика бойынша 72 125 орындық 281 жатақхана пайдалануға берілді. Оның ішінде тікелей университет студенттеріне арналған 51 323 орындық 182 жатақхана бар.

Кейінгі жылдары елімізде 250-ден астам студенттердің заманауи жатақханасы салынды. Нәтижесінде, орын тапшылығы 6 есеге қысқарып, студенттердің 85 пайызы тұрақты баспанамен қамтылған.

Осы оң үрдісті жалғастыру мақсатында 2026 жылы ел бойынша 6 857 орынға арналған 18 жаңа жатақхана іске қосылақ. Бұған қоса, жыл соңына дейін тағы 11 нысанды пайдалануға беру жоспарланған. – 2026 жылы елордада жалпы сыйымдылығы 3 854 төсек-орындық 4 студенттік жатақхананы пайдалануға беру жоспарланып отыр. Айта кетерлігі, 2026 жылдың наурызында колледж студенттеріне

елдіктер. Бұл үлкен демографиялық ағын жатақханаға деген сұранысты шарықтатып жіберді. Жыл басындағы деректер бойынша, тек Алматы қаласының өзінде ғана 5 176 орын тапшы.

Қалалық жастар саясаты және білім басқармалары ұсынған ресми деректерге сүйенсек, Алматыда барлығы 136 студенттік жатақхана бар. Университеттер базасында 93 жатақхана орналасқан, онда 46,2 мыңнан астам адамды орналастыруға мүмкіндік бар. Сонымен қатар бастапқы нарықтағы баға ескерілетін ЖОО студенттеріне арналған 65 жатақхана 25 мың адамды қабылдай алады. Колледж студенттері үшін: 2025-2026 оқу жылында қалада 88 колледж жұмыс істесе, оның 49-ының өз жатақханасы бар (12-сі мемлекеттік, 15-і жекеменшік, ал 22 жекеменшік колледж жатақхананы жалға алады). Жалпы, бұл бағыттағы нысандар 4 155 орынға есептелген.

Иә, жатақхана жетіспеушілігі – бір күнде шешіле салатын мәселе емес. Дегенмен мемлекеттік тапсырыс механизмінің арқасында бұл көрсеткіш жыл санап азайып келеді. Еске сала кетсек, 2018 жылы республика бойынша жатақхана тапшылығы шамамен 61,4 мың орын еді.

Осы механизм іске қосылған 2018 жылдан бастап 281 жатақхана пайдалануға берілді, бұл 72 125 жаңа төсек-орынмен қамтамасыз етті. Жоба жеке инвестицияларды тарту арқылы жүзеге асырылады: инвесторлар немесе ЖОО-лар өз қаражаты есебінен нысандар салады немесе реконструкциялайды, ал мемлекет шығындарды ұзақмерзімді пайдалану шартымен 6-8 жыл ішінде өтейді.

– Қазір Алматыда студенттерді орналастыру үшін 43 жекеменшік жатақхана мен 22 хостел жұмыс істеп тұр. 2026-2027 оқу жылына арналған баға жатақхананың меншік нысанына байланысты болады. Мемлекеттік жатақханаларда құны айына 15 мың теңгеден, ал жекеменшік жатақханаларда 30 мың теңгеден басталады. Сонымен қатар ALT University №4 жатақханасының базасында 50 төсек-орындық Дағдарыс орталығы жұмыс істейтін болады. Бұдан бөлек, мұқтаж студенттер уақытша хостелдер мен қонақүйлерге орналастырылады, – деп мәлімдеді Алматы қаласының Жастар саясаты мәселелері жөніндегі басқармасы.

Астана қаласының Жастар саясаты мәселелері жөніндегі басқармасы орын жетіспеген жағдайда студенттерге жоғары оқу орындарымен тиісті келісімшарт жасасқан хостелдер ұсынылатынын нақтылады. Қазір мұндай 20 нысан бар. Ай сайынғы құны – 20 мыңнан 40 мың теңгеге дейін.

ӨТЕМАҚЫ КІМГЕ БЕРІЛЕДІ?

Қазақстанда студенттердің жекелеген санаттары үшін жатақханада тұру шығындарын өтеуге арналған арнайы қаржылай көмек қарастырылған. Төлем мөлшері жыл сайын 29 айлық есептік көрсеткішке (АЕК) дейін жетіп, 100 050 теңгені құрайды. Мемлекеттік қолдау аясында берілетін бұл өтемақы әлеуметтік жағынан осал топтағы студенттердің жүктемесін жеңілдетуге бағытталған. Атап айтқанда, бұл көмекке ата-анасының қамқорлығынсыз қалған жетім балалар, I және II топтағы мүгедектігі бар студенттер, сондай-ақ бала кезінен мүгедектігі бар білім алушылар ие бола алады.

Велдер тек бірінші курс студенттеріне ғана емес, оқудың екінші және үшінші курстарында да тұрақты түрде төленеді. Үкіметтің ресми мәліметтеріне сәйкес, бұл бағдарлама бойынша жалпы 7 145 студентке қаржылай өтемақы төлеу жоспарланған. Олардың ішінде 4 651 білім алушы ата-ана қамқорлығынсыз қалған жетім студенттер.

Түйін:

Қазақстанда студенттердің жатақхана мәселесі кезек-кезеңімен шешімін тауып келеді. Жеке инвестицияларды тарту арқылы жаңа нысандар бой көтеріп, мемлекет тарапынан қаржылай қолдау көрсетілуде. Дегенмен мегаполистердегі студенттер санының жыл сайын өсуі бұл бағыттағы жұмыстарды әлі де қарқынды жүргізуді талап етеді. Бастысы қиындыққа тап болған жастар жалғыз қалмай, арнайы орталықтар мен университет басшылығының жедел көмегіне жүйелі түрде жолға қойылақ.

ҚҰРЫЛТАЙ
23 тамыз

ЖАҢАРУ ҮШІН ДАУЫС БЕР!

www.election.gov.kz

«ДАУЫС БЕРУ УЧАСКЕСІН ҚАЛАЙ ТАБУҒА БОЛАДЫ?»

2026 жылғы 23 тамызда өтетін Қазақстан Республикасы Құрылтайының депутаттарын сайлауда дауыс беру үшін Қазақстан Республикасының азаматтары өз учаскесін келесі тәсілдер бойынша таба алады:

1. Жеке сәйкестендіру нөмірін (ЖСН) енгізу арқылы онлайн-сервистердің көмегімен;

www.gov.kz/sailau

sailau.gov.kz

sailau2026.gov.kz

2. Тұрғылықты жері бойынша тиісті елді мекен әкімдігінің Call-орталығына хабарласу арқылы. Call-орталықтардың нөмірлері әкімдіктердің интернет ресурстарында қолжетімді;

3. Сайлаушыға арналған дербес шақыруда орналастырылған QR-кодты пайдалану арқылы.

Қазақстан Республикасының
Орталық сайлау комиссиясы

ОҚУШЫЛАРЫМЫЗ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЧЕМПИОНАТТА 23 ЖҮЛДЕ ИЕЛЕНДІ

Жақында Бейжің қаласында FIRST LEGO League Asia Open Championship 2026 халықаралық чемпионаты өтті. Чемпионат Beijing Yanqi Lake International Convention & Exhibition Center халықаралық конгресс-көрме орталығында ұйымдастырылды. Жарыс барысында қатысушылар FIRST LEGO League Explore және FIRST LEGO League Challenge санаттарында өздерінің робототехникалық жобалары мен инженерлік шешімдерін таныстырып, әлемнің әр түпкірінен келген командалармен тәжірибе алмасып, бақ сынады.

Қазақстан атынан жарысқа 23 команда қатысты. Олар еліміздің әртүрлі өңірлерінен жиналды. Атап айтқанда, чемпионатқа Астана, Алматы қалаларынан, Батыс Қазақстан, Жетісу, Қарағанды, Павлодар, Абай, Қызылорда және Ақмола облыстарынан келген жас робот техниктері.

Қазақстандық командалардың барлығы елімізде ұйымдастырылған республикалық іріктеу жарыстарының нәтижесінде халықаралық чемпионатқа қатысуға жолдама иеленді. Аталған іріктеу жарыстарын Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігімен бірлесіп USTEM Foundation ұйымдастырды. Жарыс барысында еліміздің әр өңірінен үздік нәтиже көрсеткен командалар анықталып, халықаралық долада Қазақстанның атынан өнер көрсетуге мүмкіндік алды.

FIRST LEGO League – оқушылардың инженерлік, зерттеушілік және командмен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға бағытталған халықаралық білім беру бағдарламасы. Аталған чемпионатқа биыл әлемнің 25 елі мен өңірінен 375 команда жиналды. Жарыс қорытындысы бойынша қазақстандық оқушылар үш екінші, бес үшінші орынға ие болып, 15 арнайы жүлде жеңіп алды. Қазақстандық командалар робот техника, бағдарламалау, құрастыру және жобалық жұмыс бағыттары бойынша жоғары дайындық деңгейін көрсетті.

II орын: • RoboRangers: Harmony School, Астана қаласы; • SBIL: LION: AIRES: «Білім-Инновация» лицейі, Семей қаласы; • KAZBOTS: Оқушылардың инновациялық шығармашылық орталығы және №221 «Келешек» жалпы білім беретін мектебі, Алматы қаласы.

III орын: • Smart Sisters: «Айсаф» мектеп-гимназиясы, Алматы қаласы; • TechnoKids: KERN School, Астана қаласы; • StarDust: Назарбаев Зияткерлік мектебі, Алматы қаласының Медеу ауданы;

• FlashForce: «Білім-Инновация» IT лицей-интернаты, Щучинск қаласы;

• ASTRIX: «Мұрагер» мамандандырылған мектеп-лицейі, Қарағанды қаласы.

Арнайы жүлделер: • Nomadic Dragons Jr. West: Challenge Solution Award, Haileybury Astana School, Астана қаласы;

• Nomadic Dragons Jr. East: Team Poster Award, Haileybury Astana School, Астана қаласы;

• OlAi: Coding Award, №290 «Келешек мектебі», Қызылорда қаласы;

• Einsteins: Team Poster Award, Республиканың физика-математика мектебі, Орал қаласы;

• Future IT: Team Poster Award, Future-IT робототехника мектебі, Талдыкөреңке қаласы;

• Bad guys: Coding Award, LEAS оқу орталығы, Алматы қаласы;

• RoboDiggers: Coding Award, Sana School, Орал қаласы;

• Digital Nomads: Team Model Award, «Самури» робототехника мектебі, Павлодар қаласы;

• Saturn: Cchallenge Solution Award, №213 «Келешек мектебі», Алматы қаласы;

• Future Axioms 218: Core Values Award, №218 «Келешек мектебі», Алматы қаласы;

• Ancient T-Rex: Breakthrough Award, «Дарын» мамандандырылған мектеп-лицей-интернаты, Қарағанды облысы;

• PEAK: Robot Performance Award, PhysTech School Almaty, Алматы қаласы;

• Silicon Steppe: Outstanding Team Award, Silicon Steppe School, Алматы қаласы;

• Orbicid: Core Values Award, Назарбаев Зияткерлік мектебі, Алматы қаласының Медеу ауданы;

• SKILLSSET: Core Values Award, SKILLSSET SCHOOL, Астана қаласы.

Қазақстандық оқушылардың халықаралық чемпионатқа қатысуы – елімізде робот техникасы, инженерия және STEM-білім беруді дамыту бағытында атқарылып жатқан жүйелі жұмыстың маңызды нәтижесі. Бұл жарыс жас ұрпаққа өз білімдері мен қабілеттерін халықаралық деңгейде сынап, жаңа тәжірибе жинақтауға және әлемнің әр түпкірінен келген құрдастарымен тәжірибе алмасуға мүмкіндік береді.

А.БИМЕНДІ

ҚАЗАҚТЫҢ КЕҢ
ДАЛАСЫНДА ЕЛ БАСҚАРҒАН
АЗАМАТТЫҢ ҚАДІРІН АТҚАРҒАН ҚЫЗМЕТІ
ЕМЕС, АРТЫНДА ҚАЛДЫРҒАН ІЗІ АЙҚЫНДАЙДЫ. БІРІ
ӨНДІРІСТІ ӨРКЕНДЕТТІ, БІРІ АУЫЛҒА ЖОЛ ЖЕТКІЗДІ, ЕНДІ
БІРІ ЕГІННІҢ КӨЛЕМІН АРТТЫРЫП, ХАЛЫҚҚА БАСПАНА,
МЕКТЕП, АУРУХАНА САЛДЫРДЫ. ОСЫНДАЙ САН САЛАЛЫ
МІНДЕТТІ ЕЛДІҢ ОРТАҚ МҰРАТЫ ДЕП ҚАБЫЛДАП, ҚАЙ ЖЕРДЕ ЖҰРСЕ
ДЕ ХАЛЫҚТЫҢ ТҰРМЫСЫН ЖАҚСARTУҒА КҮШ САЛҒАН МЕМЛЕКЕТ
ҚАЙРАТКЕРЛЕРІНІҢ БІРІ – МҰСТАҚЫМ БІЛӘУЛЫ ЫҚСАНОВ.

Ел қамын
әзгесетін

ҚАЙРАТКЕР

Оның есімі Қазақстанның бірнеше өңірінің әлеуметтік-экономикалық даму тарихымен сабақтас. Оңтүстікте Бетпақ даланы игеруге, суармалы жерлерді көбейтуге араласты. Қызылордада күріш шаруашылығын жаңа деңгейге көтеріп, Сыр бойындағы өндірістік және әлеуметтік өзгерістерге жол ашты. Республикалық деңгейде ауыл шаруашылығы, су шаруашылығы мен құрылыс салаларына жетекшілік етті. Ал туған жері Батыс Қазақстанда он жылдан астам уақыт өңірдің экономикасы мен әлеуметтік инфрақұрылымын дамытуға басшылық жасады.

Мұстақым Біләулы 1926 жылғы 30 наурызда қазіргі Батыс Қазақстан облысының Жәнібек ауданындағы Байдуков ауылында дүниеге келген. Балалық шағы ашаршылық кезеңіне тұспа-тұс келгендіктен, отбасымен бірге Ресейдің Саратов, Мичурин, Тула облыстарында, кейін Мәскеу түбіндегі Орехово-Зуево қаласында тұрды. Алғашқы білімді орыс тілінде алды. Соған қарамастан туған жердің тарихы мен ұлттың рухани мұрасы отбасындағы тәрбие арқылы санасына сіңді.

Үлкендер оның зеректігін бала кезінен байқаған. Әсіресе, математикаға қабілетті, күрделі есептерді тез шығаратын, өлең-жырды да бір естігеннен жаттап алатын зерек болып өсіпті.

Оның отбасында ел тарихына қатысты әңгімелер де мол еді. Атасы Ықсан Алаштың көрнекті өкілі, ақын Ғұмар Қарашпен туыстас болған. Жас кезінде Ғұмарға атқосшы болып, башқұрт пен татар елдеріне бірге сапар шеккен. Олардың салт-дәстүрі мен әдебиетін жақсы білген.

Кейін Алаш қайраткерлерінің есімін атаудың өзі қауіпті кезең туған кезде бұл әңгімелер отбасында ғана айтылатын. Үлкендерден естіген тарихи деректер мен жыр-жылдардан жас Мұстақымның жадында берік орнықты.

Осы ортадан алған тәрбие оның кейінгі өміріне де әсер етті. Елге жауапкершілікпен қарау, еңбекке адал болу, қиындықтан қайтпау сияқты қасиеттері мемлекеттік қызметте жүрген жылдарында анық көрінді.

1945 жылы Алматы теміржол техникумын тәмамдаған соң, Қазақ ауыл шаруашылығы институтының су-техникалық факультетінде білім алды. Инженер-гидротехник мамандығын меңгерді.

Бұл сол кезеңдегі Қазақстан үшін аса қажет мамандық еді. Республикада жаңа жерлерді игеру, суару жүйелерін кеңейту, каналдар мен гидротехникалық нысандар салу жұмыстары қызу жүріп жатқан. Жас маманның еңбек жолы да осы үлкен міндеттермен тоғысты.

БЕТПАҚДАЛАН БАСТАЛҒАН ЖОЛ

Мұстақым Ықсанов кәсіби жолын Оңтүстік Қазақстанда бастады. «Жетісайқұрылыс» басқармасында өндірістік-техникалық бөлімге жетекшілік етті, кейін бас инженер, басқарма басшысы қызметтеріне көтерілді. 1958 жылы Бетпақ далалағы ирригациялық құрылыс тресіне басшылыққа келді.

Бұл жылдар оның инженерлік білімі мен ұйымдастырушылық қабілетін шырдаған үлкен мектеп болды.

Сусыз жатқан даланы игеру үшін су сарналарын тарту, гидротехникалық нысандар салу, жаңа шаруашылықтар ұйымдастыру қажет еді. Мұстақым Ықсанов инженерлік міндетпен қатар, елді мекендерді қалыптастыру, өндірісті ұйымдастыру, мамандарды топтастыру сияқты жұмыстарға да араласты.

Көп ұзамай ол Ильичев аудандық партия комитетінің бірінші хатшысы, кейін Оңтүстік Қазақстан облыстық су шаруашылығы басқармасының бастығы қызметтерін атқарды.

Жетісай өңірінде жаңа совхоздар ашылып, шаруашылықтар қалыптасты. Тәжікстаннан, Хорезмнен, Қарақалпақстаннан қазақ отбасыларын көшіріп әкелу, оларды жаңа қоныстарға орналастыру жұмыстарын қолға алды. Мұстақым Ықсановтың осы өңірді жақсы білуі кейін оның алдына жер тағдырына қатысты күрделі мәселе келгенде ерекше маңызға ие болды.

СЫРДЫҢ БОЙЫ ЖАЙҚАЛҒАН КҮРІШ ЕДІ

1960 жылдардың басында Мұстақым Ықсанов Қызылорда облысының басшылығына келді. Бұл оның мемлекет қайраткері ретінде кеңінен танылған кезеңі болды.

Сыр өңірінің басты мүмкіндігі суармалы егіншілік екенін бірден түсінді. Сондықтан облысқа келгеннен кейін жер мен суды тиімді пайдалану, күріш шаруашылығын өркендету, жаңа алқаптарды игеру мәселелеріне басымдық берді.

Оның Сыр еліндегі алғашқы сапарларының бірі Шиеліге барып, атақты күрішші Ыбырай Жақаевпен кездесуден басталды. Ыбырай Жақаев жердің бабын, судың жайын, күріштің қыр-сырын терең білетін тәжірибелі диқан еді. Мұстақым Ықсанов болса су шаруашылығы мен құрылыс сала-

«ДІЛТАНУ»
КІТАБЫ ЖАРЫҚ КӨРДІ

АҚТӨБЕДЕ КӨРНЕКТІ ҒАЛЫМ, ФИЛОСОФИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР, ҚОҒАМ ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТ ҚАЙРАТКЕРІ АМАНГЕЛДІ АЙТАЛЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ МҰРАСЫ ТОПТАСТЫРЫЛҒАН «ДІЛТАНУ» ЖИНАҒЫ ЖАРЫҚ КӨРДІ. ҒАЛЫМНЫҢ КӨП ЖЫЛҒЫ ЗЕРТТЕУЛЕРІ МЕН БҰРЫН ЖАРИЯЛАНБАҒАН ҒЫЛЫМИ ПАЙЫМДАРЫ ЕНГЕН ЕҢБЕК ҰЛТТЫҢ РУХАНИ БОЛМЫСЫН ЗЕРДЕЛЕГЕН ТҰЛҒАНЫҢ КЕЙІНГІ ҰРПАҚҚА ҚАЛДЫРҒАН АМАНАТЫ ІСПЕТТІ.

Амангелді Әбдірахманұлы Айталы – қазақ ғылымы мен қоғамдық ойына өзіндік із қалдырған ірі тұлға. Ол саналы ғұмырын елдің рухани дамуына, ғылымға және қоғамдағы өзекті мәселелерді зерттеуге арнады. Философия ғылымдарының докторы, профессор ретінде ұлт болмысы, діл, дін, ұлттық құндылықтар, қоғамның рухани жаңғыруы секілді маңызды мәселелерді зерттеп, ғылыми айналымға өзіндік тұжырымдарын енгізді. Оның еңбектерінен қазақ қоғамының кешегісі мен бүгінгіне ғана емес, болашағына алаңдаған азаматтың ой-толғамы да анық аңғарылады.

Амангелді Айталының тұлғалық болмысын ғалымдығымен ғана шектеуге болмайды. Ол мемлекетшіл қайраткер ретінде де ел өміріне белсене араласты. Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты болып, қоғамдық-саяси мәселелерді көтерді, халықтың көкейіндегі өзекті мәселелерді биік мінберден айтты. Ғылыми ізденіс пен азаматтық жауапкершілікті қатар алып жүрген ол қоғамның тынысын терең түсінуге ұмтылды.

Ғалым зерттеулерінің өзегінде адам, ұлт және қоғам мәселесі тұрды. Сондықтан оның еңбектері белгілі бір кезеңнің шеңберінде қалып қоймай, уақыт өткен сайын жаңаша мәнге ие болып келеді. Әсіресе, жаһандану жағ-

мы. Уақыт өзгергенімен, ұлттың рухани негізі мен өзін-өзі тануына қатысты мәселелер өзектілігін жоймайды. Керісінше, қоғам күрделенген сайын мұндай зерттеулерге деген қажеттілік арта түседі.

Жақында облыс әкімі Асхат Шахаров Амангелді Айталының отбасына арнайы барып, «Ділану» жинағының алғашқы данасын ғалымның жәрі Гүлжан Сүйінбайқызы Битөреге табыс етті. Кездесуде аймақ басшысы Амангелді Әбдірахманұлының елге, ғылымға және қоғамға сіңірген еңбегін атап өтіп, оның мол ғылыми әрі рухани мұрасын сақтау және кейінгі ұрпаққа жеткізудің маңызын айтты.

Ғалымның жары да осы игі іске атсалысқан азаматтарға ризашылығын білдірді. Өйткені көрнекті тұлғаның артында қалған еңбектерін жинақтап, жүйелеп, жарыққа шығару – оның есімін ұлықтаумен қатар, ұлттың ғылымның құнды мұрасын сақтауға бағытталған ортақ іс.

ҒАЛЫМ МҰРАСЫ – ҰЛТ ҚАЗЫНАСЫ

Амангелді Айталының өмір жолына үңілгенде ғалым мен азамат болмысының бір арнада тоғысқанын көреміз. Ол ғылыми зерттеумен шектелмей, қоғамның тынысын сезінген, ел тағдырына алаңдаған қайраткер

дайында ұлттық болмыс, рухани құндылық, дін мен қоғам, дәстүр мен жаңашылдық, жастар тәрбиесі сияқты мәселелердің маңызы арта түскенде, Айталының ғылыми пайымдары қайта зерделеуді қажет етеді.

Ақтөбеліктердің ғалымды «Ақтөбенің абызы» деп ардақтауы да оның өңірдің қоғамдық өміріндегі орнын айғақтайды. Амангелді Айталы туған елінің тыныс-тіршілігіне белсене араласып, жастарға бағыт-бағдар берді, ғылым мен білімнің қадірін насихаттады. Парасатты пайымы мен азаматтық ұстанымы арқылы кейінгі буынға өнеге қалдырды.

«ДІЛТАНУ» – ҒЫЛЫМИ МҰРАНЫҢ ЖАЛҒАСЫ

Жақында жарық көрген «Ділану» жинағы – ғалымның ғылыми мұрасын жүйелеп, оқырманға қайта ұсынған маңызды еңбек. Жинаққа Амангелді Айталының көп жылғы ізденістерімен бірге бұрын еш жерде жарияланбаған ғылыми пайымдары да енгізілген.

Еңбектің басты құндылығы – қазақ халқының дүниетанымы мен рухани болмысын тереңірек түсінуге мүмкіндік беретін ғылыми ойлардың топтастырылуында. Діл мәселесін зерттеу арқылы ғалым ұлттық сана-ның табиғатын, рухани құндылықтардың қоғамдағы орнын пайымдауға ұмтылды. Бұл ретте оның еңбектері ұлттық болмысты өткеннің мұрасы ретінде ғана емес, қазіргі қоғамның дамуына ықпал ететін маңызды құбылыс ретінде қарастыруымен құнды.

«Діланудың» жарық көруін бір кітаптың оқырманға жол тартуы деп қана бағалау жеткіліксіз. Бұл – ғалымның ғылыми ойларын жаңа буынға жеткізудің, оның зерттеулерін қайта айналымға енгізудің маңызды қада-

Өмірхан ҚОЗЫБАҚ,
ҚР Білім беру ісінің үздігі

«ОСЫ БАЛАНЫҢ АТЫН У БАСТА АДАЛБЕК ДЕП ТАУЫП ҚОЙҒАН СЕКИЛДІ. «АТЫНА ЗАТЫ САЙ» ДЕП ОСЫНДАЙ АЗАМАТТАРДЫ АЙТАДЫ... МҮНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ТУРАЛЫ СӨЗ БОЛҒАНДА, ІРГЕТАСЫ МЫҚТЫ ҚАЛАНҒАН ҮЛКЕН САРАЙ КӨЗІГЕ ЕЛЕСТЕЙДІ...». ҚАЗАҚТЫҢ АЙМАНДАЙ АҚЫНЫ ЕСЕНҒАЛИ РАУШАНОВ ЖАНЫНДАЙ ЖАҚСЫ КӨРТГЕН ІНІСІНІҢ БІР ТОП ӨЛЕҢІН АБАЙ АҚПАРАТТЫҚ ПОРТАЛЫНДА ӨЗ «БЕТАШАР СӨЗІМЕН» БАСТАП, ОСЫЛАЙ АҚ БАТА БЕРГЕН ЕКЕН.

«Арғы беттен қарғып өткен» қаншама ақын болды. Бозінгендей боздап өткен Жәркен жырау Бөдешұлы, бостандықтың боз-торғайы Несіпбек Айтұлы, «қызыл сызық араны бөлгенменен, жүректің болмайды екен шекарасы» деп сағыныш жырын сапырған Марфуга Айтқожина... Бәрі де туған жерді, сағынышты, өзекті өртер мұңды тербеді. Мағжан, Қасым, Мұқағали қыратынан өзгеше самал болып аңқылдады. Қазақ поэзиясына өшпес өрнек салды.

Ал Адалбек ақын да солардың ізін басып, шекараны «аттап-бұттап», ноқтаға басын ұсынғысы келмеген асау жырымен, аңыз тағдырымен отанына оралды.

Заманымыз бір. Заңғар тау – Алтайдың бауырында туып өстік. Ол Сәден Әнуар сынды белгісіз дүлдүл шауып өткен, Шәріпхан Көгедаевтың ізі қалған көсем өлке – Сауырдың түлегі. 1969 жылы 22 наурызда туған. Менен екі жастай кішілігі бар.

Адалбек жиырмаға толар-толмас жігіттік шағында: «Бабамның басы» сынды өлеңімен өрттей лаулады. Сол кездегі «Шұғыла» журналының жауапты әдеби редакторы, ақын Сәли Садұқасұлы оның өлеңін басып, «Сүйріктерге сүйсінгенде» атты мақаласында таңдай қаға, тамсана баға берді. Кейіннен осы жайлар сөз болғанда Адалбек ақын «Ана тілі» газетіне, Н.Саматұлына берген сұхбатында былай депті («Ана тілі» газеті, 2002 жыл, №12-13):

«10-12 жастағы топ бала ауыл сыртында доп ойнап жүр едік. Бір шұқанақтан бас сүйек тауып алып, доп орнына жабыла теуіп кеттік. Соны көрген Құнияз шал «Балаларым-ай, кім біледі, бұл бір батыр бабамыздың басы шығар? Неге тебесіңдер?» деп қу басты ешпен көтеріп алып, қырат басына жерлеп, құран оқыды... Тепкеніміз Махамбет ақынның басы болып елестей берді. Ақыры, «Бабамның бас сүйегі» деген өлең жаздым. Ол 1989 жылы «Шұғыла» журналында жарық көрді. Көзі ашық жұрт пікір білдіре бастады...»

1993 жылы Шыңжаңда «Үкілі ырғай» атты жастардың жыр жинағы шыққаны бар. Сол кездің өзінде-ақ, «Үкілі ырғайға» үңілгенде» атты мақала жазып, жастар шығармашылығына үңіліп, Адалбек ақынды да айрықша атаған едім.

Әдебиет өлкесіне аңыз боп келген Адалбек осыдан кейін еш тоқтап қалмады. Алтайдың күнгей, теріскейін түткендеп, Атажұртқа жетті, алмас қылыштай жарқылдады. Есенғали ағасы айтқан адалдығынан айнымады. Ұлттық рух – қазақтың тарихи жады, түркілік сана, еділді мұрат жас ақын Адалбекті көк түріктер рухымен өрге жетеледі, еңкеймеуді үйретті. Жалғыз жортса да жалықпас, жабықпас жанкешті күймен баулады.

Атамекен, туған жер, сағыныш, көш, шекара, ел мен жер тағдыры отты жырының өзегіне айналды. Мекен жырларымен мекіре-ніп қалмай, адамның ішкі ірімін, махаббат пен ғазуатты нәзік те сыршыл сезіммен жырлады.

Көркемдік көкжиегінде табиғаттың тал бесісінде тербелді, «Тау да өлең, тас та өлең». Қазақ даласының жартасын құшақтап та, бір тал жусанын іскеленіп те еміренді, тебіренді. Тау – биіктік. Өзен – өмір. Бұлт, тұман – мұң. Сағым мен самал – сағыныш. Таң – үміт. Асау жел – уақыт. Күс – еркіндік. Қарлы шың – рух. Түн – жалғыздық... Оның санасында, қаламында қанат бар, шекара жоқ. Көпінде еркін самғайды. Көпінде көсіле жүзді.

Дала жырауларын жаттап өскен Сауыр түлегі қара сөзден кенде емес. Абайдың ой тереңдігін, Мағжанның сыршылдығын, Мұқағалидың мұңын, Төлестенің кең тынысын, Жәркен мен Марфуганың сағыныш сарынын оқи жүріп, тоқи жүріп, толқыды. Ақындық қолтаңбасын жасап «Адалбек ақын» атанды. «Бабасының басын» жоқтап жыр жазған ақынның өмірі де, өлеңі де – ендігі жерде өзі сезген-сезбеген қалыпта тұтастай поэмаға айналды.

Оның алдында ең үлкен күдірі, ең үлкен даңғыл, қан мен жастан аман қалған қаралы көш – «Қоңыраулы керуен» жатты. «Айыра алмай досым менен қасымды, Қайыра алмай тектім жауын жасымды. Тауып алмай болмас атамекенді, Шауып алмай тұран кезде басымды.

АҒЫНАН ЖАРЫЛҒАН АҚЫН

*Әдіра қап серкелік пен серілік,
Қайып барам жүт астында көміліп.
Тана қыздар талағы боп тағдырдың,
Телтектерге кеткеннен соң телініп.*

*...Өледі екен өзектегі өр үміт.
Қара түннің аман шыққан көрінен,
Серің үшін сергелдең де серуен.
Атамекен құшағыңды аша бер,
Келе жатыр қоңыраулы керуен...*

Бұл шын мәнінде, «Бабамның басының» жалғасы, қанаты қырқылып қырға түнген қыранның қайта түлеуі, ел мен жерді аңсай ұшқан алапат сағыныштың ұшқыны. Қаңтарылған қазақ көші қайта ағытылған шоғырда – ақ боз атты батыр да, ақ жүрегін қолына алған ақын да келеді. Ақжарма жырдың қасиеті қара жердің төсін солқылдатып, Атажұртқа – Қазақ даласына шұбады. Жай шұбаған жоқ, шұбат жырын, шудалы сырын, балға малған күміс қасықтай қасиетті тілін әкелді.

Адалбек Ахмәди шығармаларындағы басты ұғымдардың бірі – Туған жер. Атамекен. Ақын үшін атамекен – туған жер ғана емес, тарихи жадының, ұлттық болмыстың, ата-баба рухының символы. Оның аузынан төгілген маржан жырларды жеке адамның сағынышты сезімі деп түсіну кемдік етеді. Оның жырларында ұлттың ортақ сағынышы, рухы, үні бар. Бұл ақын поэзиясындағы ерекше бөгенай – эпикалық тыныс, көкжал рух, сөнбес сәуле.

Ақынның Атамекенге деген сел сезімі де ерекше:

*Айналайын атамекен, армысың,
Байланайын босағаңа, бармысың.
Тауға дәйім кетіп қалғым келетін,
Шақырағанда нән қараай, қарты шың.*

*Адал ұлың алдында кеп тұр жылап,
Көзім алды бара жатыр бұдырап.
Әнау жақта күн артынан күн құлап,
Беталыссыз барады ағып мың бұлақ.*

*Үйшігімнің іргесінен үріп жел,
Алыстадым армандармен түбін көр.
Қазағымның жанары боп жылайын,
Киелі тау кербез ұлга ғұмыр бер...*

«Қазағымның жанары боп жылайын» – ақын үшін бұл – сағыныш, махаббат, уағда-

серт. Отанды шексіз сүйген ег жүректің ерекше әмірі, қанымен, жанымен айтқан жан сыры.

Ол тәуелсіздікті тек саяси ұғым ретінде емес, рухани азаттық ретінде түсінді. Еділді, тіл, жер, тарих мәселелері оның өзегінен өлең болып ағылды.

«Шолпан әлі туған жоқ» өлеңінде былайша толқиды: *Тас керек түгінді ақ нұры Айдың тілгілеп, Түртіп оятты төсектегі ойды түнгі леп. Үзілмей қалған жабайы жалғыз алмайдай, Төзімді менің кеудемде соғып тұр жүрек.*

*Оятып түгінді,
Тау жақта байғыз шақырды.
Тұлпар өлеңнің таасы тесіт басымды,
Аузыма тістеп жетсем деп саған жүректі,
Отырмын таңның Шолпанын күтіп ақырғы.*

*Шолпаным менің,
Туасың қашан түріп таң,
Жатырмын шөлдеп сәулеге*

сүттей бір ұрттам.

*Сәулемның ауылы сонау бір қырдың астында,
Тезірек жетіп ызарын түтіннің ұмытсам...*

Мұндағы теңеулер – жай эпитет емес, кейіптеу мен метафораның астасуы. Түн – үнсіздік пен жалғыздықтың бейнесі. Ал «тас керен» тіркесі сол үнсіздіктің шегіне жеткен психологиялық күй, жанның аласұрған өрті. «Отырмын таңның Шолпанын күтіп ақырғы...» деген тармақ шығарманың философиялық кілті.

Шолпан – таңның хабаршысы, үміттің нышаны, жаңа өмірдің белісі, бақытты күннің көкжиегі. Ақынның жырлағаны жай ғана табиғат бейнесі емес, оның Шолпаны – адам жаны күткен рухани жарық, өмірдің мәні. Адамның жүрек жарасын емдейтін ішкі жаңғырығын, үмітін, ертеңін, қиял қырындағы арманының ақ құсын күту. Осылайша, ақын күткен ақ сағыныштың жалауы – бозара дірілдеген бозғыл таудың бауырында, Шолпанды күтіп тербеле толқиды. Жай ғана толқымайды, ақындық леппен жүректі шымырлатады.

А.Ахмәди поэзиясындағы бұл тәсіл М.Жұмабаев поэзиясындағы символизм мен Ж.Нәжімеденов жырындағы философиялық лиризмді еске салады.

Ақын кейде Атамекеннен іздеген жоғын таба алмай аласұрады. Асау жүрегі тар қалаға синай, еркін даласын іздейді. Қиялы қыр кезеді.

*Тік түскен туырлықтың тесігінен,
Сәуленің сүтін еміп жетіліп ем.
Кеудеден кетпей қойды-ау, есіл бейің,
Тербезен, бөу, туған жер, бесісім ем...*

(«Туған жер» өлеңі)

Немесе: *Түн.
Таулардың етегі тыныш табын,
Қалбаң-қалбаң етеді жыныста кім?!
Ай астында ақсүйек арманымды,
Алғаш рет аялап уыстадым.*

*Елес.
Жарық жұлдыздар қашан ақты?
Ай шуағым, сүт с улем шапағатты.
Шығып кеткен жүректің шеңберінен,
Тамтай жүрмін ауылы махаббатты.*

*Түс.
Бәрі де бұлыңғыр түске айналды,
Арғы бетте ақ тырман ұшпай қалды.
Күте-күте суыған сезімдердің,
Кірпігіне тұңғыш шық байланды.*

*Таң.
Тағы да сағыныш сарсаңы ма?..
Уһ, жеттім-ау ақыры аңсарыма.
Сақтап келген сабырдың сақинасын,
Жүрегіңнің салайын саусағына!..*

Ақын тау-далаға айналады. Тау-дала ақынды тербейді. Бірін-бірі құшақтап үнсіздік бесісінде іштей арпалысатын сәті аз емес.

Рухы биік болғанмен жүрегі нәзік ақынның ең осал тұсы – оның «Жалғыздығы». Егер, ол жалғыз қалмай, тобырлар тойында той тойлап жүрсе, «жалғыз» жүрмесе, ол ызындаған масаның досы, мәңгірген мас тірліктің иесі. Бір ауыз сөзбен айтқанда, жанының «Жалғыздығын» сезінбеген жан ақын емес. Кемтар саналы, кемікес ойлы, қарнының қампиганына мәз адам ақын түтілі, қалам ұстауға жарамайды. Біздің Адал да Жалғыз. Үнемі «ЖАЛҒЫЗДЫҚ» құшағында құсұлы кейіпте көрінді.

*Бәрі жалғыз: Жалғыз әлем, Жалғыз Күн.
Жалғыз емен тұр басында жал-құздың,
Жалғыз Жерде жалғыз жүрмін адастып,
О, махаббат, жалғызсың ба?! Жалғызбын! ..*

*Жалғыз өмір: Жалғыз өлім, Адамға.
Жалғыз бақыт жеткілікті маған да.
Маң далада жалғыз жүрмін маңырат,
Жалғыз кеткен арманымды табам ба?!*

*Жалғыз барып мұң шағайын еменге,
Жалғыз жылу жүгіріп жүр денемде.
Ғұмырдың кетсем болды сизғып,
Жазылмаған жалғыз шумақ Өлеңге...*

Бұл жерде жалғыздық – тек адамның көңіл күйі емес, ғарыштық заңдылық. Әлемнің өзі жалғыз, адам сол әлемнің бір бөлшегі. Жалғыздық жау емес, Тағдыр. Одан ешкім қашып құтыла алмайды.

Адалбектің «Жалғыздығы» тіпті де басқаша. Ақынның – «алаң да, алаң, алаң жүрт...» деп жүдеген көңілдің жүгенін ұстап жүр басында жүрген жалғыз көлеңкесін, ең соңында бір ғана арманы бар. Жалғыздықпен жан жарасын емдеген, өзепін жарып шыққан өлең өлмесе болғаны – жалғыз жанның құрбандығының өтеуі қайтады.

Адалбек білді-білмеді, сол арманына жеткен ақын. Көп ақын, соңғы бекініске, аялдамаға жеткенше: «жақсы дүниені енді жазамыз» деп армандайды. Айға қарайды, жұлдызды санайды. Үміт құсын үкілеп ұшырады. Шын мәнінде, ол өз білігін әлдеқашан тапқан, жұртты да таныған, бағалаған. Мәресіне жеттім деп мәре-сәре күй кешпесе де, жұрт қимаған «қызыл шеңберден» озып өткен, шауып жеткен, көмбесінде көсіле ойнақтаған...

Адал ақынға да еш шүбә жоқ. Тағасы тозып, табаны тасырқаса да, оның бәйте шұбары әлде қашан тізіпн ұстатқан.

Ақын жырларында жары Жанарға, қызы Сағынышқа арнаған тәтті жырлар да таңдай-да қалады. Ақын туған жерін, Атамекенін қалай құлай сүйсе – жарын, балапанын солай аймалайды.

*Құдай қосқан Жанарым – өмірлігім,
Көк дөнендей тулап тұр көңіл бүгін...*

*Тәңірім сен, Арым сен, Жарым да сен...
Сағыныш – жыр өзегі, ақынның қызғалдағы. «Сағыныш» атты ұзақ толғауы бар.*

*Алдымен Ана, өзіңнің,
Шапағатыңды сағынғам.
Қарашығидай көзіңнің,
Махаббатымды сағынғам.
Дірілдеп күміс Ай батқан,
Көліңді керім сағынғам...»* – деп басталатын жыр, одан әрі – «Сағынғам Атамекенді...!» – дей келіп:

*Сарғайып жүріп сан жылдар,
Сарқылған кезде жеттім мен.
Сарғайып кеткір тағдырлар,
Аман қалып теккіңнен.
Өкпесін айтты тағдырға
Алатау сенің алдында
Ұларың, Ұлың жылап тұр!..
Сарғайған сарғыш нұрыңды
Сар таңдағы шуақ қыл.
Сарғайып жеткен ұлыңды
Сарыарқаға лақтыр!
Самарқау салқын санамды,
Сағынышымнан босатпа.
Сағынып жеткен балаңды,
Сары қызыңа қосақпа!
Сары желмен жарысып,
Сарарқада сандалсың.
Сары қызыңмен танысып,
Сағынышын малдансын,
Сары ізнен ән қалсын*

Салқын дүние таңалсын...» – деп баяғы жыраулар сарынымен арнасынан асып-төпеледі. Ең соңында ақын:

*Сүйіңші, Сүйіңші беріңдер!
Келіңдер!.. Үйіме еңіңдер!
Сағынышымнан жаралған,
Сағынышымды көріңдер!*

*Сағынышымнан жаралған
Сағыныш деген қызым бар..
Сарғайып туған Шолпандай
Сағынып көрген қызым сен.
Сағынып жүріп арқаңдай
Қайтер едім үзілсем!
Сағынышымнан жаралған
Сағынышым бар менің,
Сағнамын, жарандар
Сағнамамын мәңгі Елім.
Сағынышым бар менің!!!* – деп толқиды.

Біз айтқан толғаудың ең шарықтау шегі, биігі. Ақынның мұратына жеткен, асыл арманының орындалған бақытты сәті!

Адал поэмасының бір кейіпкері – жары Жанары, енді бірі – қызы Сағыныш. Оның жан жарасының жалғыздығын емдеген жұбанштары.

Сөзімізді жинақтай келгенде, Адалбек ақын күрделі философиялық ойды бейнелі суретпен жеткізген ақын. Көптеген табиғат бейнесін астарлы мағынамен бере алды, символизмге шебер. Кейіпкердің ішкі жан дүниесін тереңдей ашып, адам жанының нәзік қылын шеберлікпен шертеді. Өлеңдерінің өзегілігі ерекше, музыкалық ырғақ басым. Абай айтқан: «сөз сарасын» толқындата ойнатады. Философиялық ой түйіндеуден – уақыт, өмір, тағдыр, жалғыздық мәселелерін терең толғаныспен тербейді.

Ақын шығармаларында қазақ поэзиясының дәстүрлі мектебі сақталған. Көркемдік тәсілдерді батыл қолдануда да құлашын еркін жаяды. Өзгені қайталамайды. Сауыр самалын сүйіп есейген қара домалақ ұлдың тілі, сөз қолданысы да ерекше. «Бөтен сөзбен былғанбаған», балғаның сабындай жырлардың арқауы берік. Оқырманын шаршатпай, шалдықтырмай өзімен бірге ертіп жүреді. Хас жүйрікке тән белгінің бәрі бар!

«Шолпан әлі туған жоқ», «Аян» сынды бірнеше жыр жинағының авторы. Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі. Республикалық жыр байқауларының жеңімпазы.

Қорыта келгенде, Адалбек Ахмәди – қазіргі қазақ поэзиясындағы көркемдік мәдениеті жоғары, ұлттық рухты терең жырлаған ақынның бірі. Жай ғана ақын емес, тарғалаң тағдыр өларасынан суырылып шыққан көкжал рухты өршіл ақын. Оның өмірішен жырлары қазақ әдебиетінің тәуелсіздік дәуірінде есейген жас буынның кеңістігінде өз жалауын желбіретіп тұр.

Жәди ШӘКЕНУЛЫ,
жазушы

72 ВОКЗАЛ КҮРДЕЛІ ЖӨНДЕУДЕН ӨТТІ

ЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ТЕМІРЖОЛ ВОКЗАЛДАРЫ МЕН ОЛАРДЫҢ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫН АБАТТАНДЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУ АЯСЫНДА ҚАЗАҚСТАНДА БҮКІЛ ЕЛ БОЙЫНША 124 ВОКЗАЛДЫ РЕКОНСТРУКЦИЯЛАУ БОЙЫНША АУҚЫМДЫ БАҒДАРЛАМАСЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛЫП ЖАТЫР.

Вокзал инфрақұрылымын кешенді жаңғыртуды көздейтін бастамаған Үкімет баса мән беріп отыр. Атап айтар болсақ, ғимараттар мен инженерлік желілерді жаңарту, платформалар мен вокзал маңындағы аумақтарды реконструкциялау, куту залдарын кеңейту, заманауи қауіпсіздік жүйелерін, лифтілер мен көтершіс құрылғыларды орнату, сондай-ақ кедергісіз орта

құру мақсат етіліп отыр. Ең қақты тозған нысандарда ескі ғимараттар толығымен бұзылып, орнына жаңа жолаушылар кешендері салынды.

2026 жылғы 20 тамыздағы жағдай бойынша, Үкімет еліміздің 17 облысында 72 теміржол вокзалын реконструкциялауды аяқтады. Тамыз айының соңына дейін тағы 34 вокзалды пайдалануға беру жоспарлануда, 15 нысанда жұмыстар қыркүйек айының соңына дейін бітеді.

Жалпы алғанда, 2026 жылы 124 вокзалдың 121-ін реконструкциялау жоспарлануда. Тағы үш ірі нысан – Астана, Алматы және Түркістан вокзалдары 2027 жылы аяқталады. Олардың тарихи-архитектуралық құндылығы бар, сондықтан жұмыстар ғимараттардың бастапқы сәулеттік келбетін сақтауға қойылатын талаптарды ескере отырып, жеке кесте бойынша жүргізіледі.

Вокзалдарды жаңғырту инфрақұрылымды артып келе жатқан жүктемеге

бейімдеуге және ірі тораптық стансалармен қатар өңірлерде де жолаушыларға қызмет көрсету сапасын арттыруды қамтамасыз етеді.

Қабылданып жатқан іс-шаралар теміржол инфрақұрылымының сенімділігін арттыруға, қызмет көрсету сапасын жақсартуға және жолаушылар үшін неғұрлым қолайлы жағдай жасауға мүмкіндік береді. Теміржол тасымалын дамыту және вокзалдарды жаңарту аясында жолаушылар саны көбейсін деп болжанып отыр. Бұл көлік тораптарына жүктемені арттырады және қызмет көрсетудің заманауи стандарттарын сақтауды талап етеді.

Қазір Ауыл, Белағаш, Қонаев, Ақкөл, Курорт-Боровое, Макинка, Шортанды, Аққыстау, Ганюшкино, Риддер, Шемонаиха, Талдықорған, Қазақстан, Семипалайы Мар, Шыңғырлау, Айс, Нұра, Қарағанды-Сұрыптау жуп, Қарағанды-Сұрыптау тақ, Жаңа-Қарағанды, Құсмурын, Аманқарағай, Талап,

Жаңақорған, Қазалы, Шиелі, Бозшакөл, Тайынша, Жаңасілі, Саумалкөл, Теміртау, Жақсы, Қарасор, Шетпе, Жетісу, Сарыоба, Аршалы, Сарыбел, Дария, Мырза, Шамалған, Железородный, Ұзынағаш, Сексеуіл, Сағыз, Доссор, Мақат, Ақадыр, Тимур, Арыс-2, Мойынты, Жалтыр, Державинск, Ереймен-

тау, Еркіншілік, Өлеңті, Шалқар, Шұбарқұдық, Боранды, Көктұма, Ақши, Шідерті, Қалқаман, Манкент, Жаңаарқа, Қызылжар, Қаражал, Орал, Алтай, Күмістау, Арқалық, Түлкібас вокзалдары пайдалануға берілді. Алдағы уақытта қалған вокзалдар күрделі жөндеуден өтеді.

ЕҢ БИІК ШЫҢ – ЕҢБЕКТІҢ ШЫҢЫ

ҚҰРЫЛЫСШЫЛАР КҮНІ ҚАРСАҢЫНДА ҰЗАҚ ЖЫЛ ЕҢБЕК ЕТКЕН САЛА МАМАНДАРЫНЫҢ ЕҢБЕГІ ЕЛЕНДІ. ОЛАРДЫҢ ҚАТАРЫНДА BI GROUP КОМПАНИЯСЫНЫҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ ДЕ БАР. ЗАҒЫПАР ДОЩАНОВ – СОЛАРДЫҢ БІРІ. ЖЫЛДАР БОЙЫ АДАЛ ЕҢБЕК ЕТІП, СОЛ ЖОЛДА ТҮРЛІ ЖЕТІСТІККЕ ЖЕТКЕН ОЛ «ЕҢБЕК АРДАГЕРІ» МЕДАЛІМЕН МАРАПАТТАЛДЫ. ОНЫҢ ЕҢБЕК ЖОЛЫ МЕН ТҮЛҒАСЫ – БІЛІМ, ЕҢБЕК МЕН ЖАУАПКЕРШІЛІГІ АРҚЫЛЫ ЕЛІМІЗДІҢ ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫН ИҢҒЫМЕН КӨТЕРІП КЕЛЕ ЖАТҚАН ТҮТАС БІР БУЫННЫҢ ЖИЫНТЫҚ БЕЙНЕСІ СЕКІЛДІ.

Жалпы, «Еңбек ардагері» медалі түрлі салада ұзақ жыл табанды еңбек етіп, кәсібіне адалдық танытқан азаматтарға беріледі. Бұл марапат еңбектің қадірін, ұрпақ сабақтастығын айқындайды және еңбек адамына деген құрметті білдіреді.

ЕҢБЕКПЕН ШЫҢДАЛҒАН ЖЫЛДАР

Зағыпар Дощанов Қостанай облысы Арқалық қаласында дүниеге келген. В.Ленин атындағы Қазақ политехникалық институтында білім алып, «Түсті металдар металлургиясы» мамандығын меңгерді. Кейін еңбек жолы оны құрылыс саласына алып келді. Осы бағытта білімін жетілдіру үшін Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінде құрылыс мамандығын оқиды.

Зағыпар Дощановтың BI Group-та еңбек етіп жүргеніне 18 жылдан асты. Осы уақытта ол құрылыс алаңындағы инженерлік-техникалық жұмыстан бастап, ірі инфрақұрылымдық жобаларға дейін талай істің басы-қасында жүрді. Қазір BI Development субхолдинінде LEAN дамыту тобына жетекшілік етеді.

Білікті маманның еңбегі ешқашан елеусіз қалған емес. Жол саласын дамытуға және Астананың құрылысына қосқан үлесі үшін ол «Құрметті құрылысшы» төсбелгісімен де марапатталған.

ҚҰРЫЛЫС ТОҚТАМАЙДЫ

Компания тарихы мен өзінің еңбек жолына көз жүгірткен Зағыпар Дощанов BI Group түрлі кезеңнен өткенін айтады. Бұл аралықта талай кезең ауысты. Экономикалық дағдарыс та болды, жобалар тоқтап қалған кездер де есте, пандемия да құрылыс саласына оңай тиген жоқ.

– Өте қиын кездер бастан өтті. Бір жарым жылға дейін тоқтап қалған жобалар да болды. Бірақ соның бәрінен өттік, – деп еске алады Зағыпар Дощанов.

Әсіресе, пандемия кезі оның есінде ерекше қалыпты. Бүкіл ел жанын шүберекке түйген қиын уақытта да құрылысшылар ауруханалар салуға кірісіп, құрылыс алаңынан табылыпты.

– Ауруханаларды да бәріміз бірге салдық. Қалай болғанда да, құрылыс тоқтаған жоқ. Біз клиенттерімізге берген уәдемізді қай кезде де орындадық, – дейді ол.

Оның айтуынша, мұндай сәттерде компанияны алға сүйрейтін нәрсе тек технология немесе жұмыс тәртібі емес. Ең маңыздысы – адамдардың бір-біріне деген сенімі мен жауапкершілігі.

Сала өзгеріп жатыр. Құрылысқа цифрлық шешімдер келді, жаңа технологиялар енгізілуде, жас мамандардың жаңа буыны қалыптасып келеді. Бірақ Зағыпар Дощанов компанияны компания ететін басты құндылықтар уақытпен бірге жоғалмауы керек деп санайды.

– Кейде оңай емес. Бірақ BI-дың өзегі, BI-дың «ДНҚ-сы» сақталуы керек, – дейді Зағыпар Дощанов.

АЛТЫН АРҚАУ

Қазір ол LEAN тәсілдерін дамытуға атсалысып қана қоймай, жинаған тәжірибесін әріптестерімен бөліседі. Ұзақ жыл бойғы еңбек жолын тәлімгерлікпен жалғанды ол кәсіби міндетінің заңды жалғасы деп біледі. Кезінде осындай тәжірибені аға буыннан алған Зағыпар Дощанов енді оны ізінен ерген жас мамандарға табыстауды парызы санайды.

Құрылысшылар күніне орай табысталған «Еңбек ардагері» медалі – оның осы жылдар ішінде атқарған еңбегіне берілген баға. BI Group-тағы 18 жылда құрылыс технологиясы өзгерді, жобалар іріленді, жаңа мамандар келді. Бірақ Зағыпар Дощанов үшін кәсіптің ең басты қағидасы өзгерген жоқ. Ол – өз жұмысыңа, командаңа жауапкершілікпен қарау және жинаған тәжірибенің кейінгі буынға жеткізуі.

Ағайынды жас шахматшылар – Азия чемпионы

АҒАЙЫНДЫ АЛДИЯР МЕН ӘЛІМЖАН ЖАУЫНБАЙЛАР СИНГАПУРДА ӨТКЕН 24TH ASEAN+ AGE-GROUP CHESS CHAMPIONSHIPS 2026 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАХМАТ ЧЕМПИОНАТЫНДА ТӨРТ МЕДАЛЬ ИЕЛЕНДІ. ОНЫҢ ҮШЕУІ – АЛТЫН, БІРЕУІ – КҮМІС.

FIDE шебері Алдияр Жауынбай 20 жасқа дейінгі спортшылар арасында рапид пен блиц бойынша бақ сынады. Рапидте 5,5 ұпай, блицте 7 ұпай жинап, екі дисциплинада да алтын медаль жеңіп алды. Ал классикалық шахматта 4-орыннан көрініп, жұлдеге бір қадам қалды.

Ал оның інісі, FIDE шебері Әлімжан Жауынбай 12 жасқа дейінгі жасөспірімдер санатында өнер көрсетті. Жас шахматшы блиц бойынша 8 ұпай жинап, алтын медальға ие болды. Сонымен қатар классикалық шахматта күміс жүлдені жеңіп алды.

Осылайша, ағайынды Жауынбайлар Сингапурдағы халықаралық додада Қазақстан қоржынына төрт медаль салды.

Жас шахматшылардың халықаралық жарыстағы жетістігі – жүйелі

дайындық пен тұрақты еңбектің нәтижесі. Ағайынды Жауынбайлар елордалық балалар мен жасөспірімдер арасындағы шахматтың дамып келе жатқанын көрсетіп, Қазақстанның көк туын халықаралық аренада биікке көтерді.

Алдияр мен Әлімжан Жауынбай – KazChess дарынды жастарды қолдау бағдарламасының қатысушылары. Бағдарлама жас шахматшылардың кәсіби шеберлігін арттырып, халықаралық жарыстарға жүйелі түрде дайындалуына мүмкіндік береді.

Айта кетейік, Алдияр Жауынбай 11 жасында Қазақстан тарихындағы ең жас FIDE шебері атанған болатын. Бүгінде ол – халықаралық жарыстарда ел намысын қорғап жүрген болашағы зор жас шахматшылардың бірі.

8 жастағы гимнаст Қытайдағы турнирде 3 медаль иеленді

АСТАНАЛЫҚ ЖАС СПОРТШЫ МЕДИНА ЕСЕНБЕК КӨРКЕМ ГИМНАСТИКАДАН ҚЫТАЙДА ӨТКЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ZHONG LING CUP ТУРНИРІНДЕ БІРДЕН ҮШ ЖҮЛДЕГЕ ИЕ БОЛДЫ. ЖАРЫС ГУАНДҮН ПРОВИНЦИЯСЫНЫҢ ХУЭЙЧЖОУ ҚАЛАСЫНДА ӨТТІ.

Турнирге Қазақстан, Қытай, Өзбекстан, Филиппин, Малайзия және басқа да елдердің гимнастшылары қатысты. Қазақстан намысын жарыста 9 спортшы қорғады. Олардың төртеуі – астаналық гимнаст.

«Әлем Академиясының» тәрбиеленушісі, 8 жастағы Медина Есенбек жарыста үш медаль жеңіп алды. Ол шығыршықпен жаттығуда алтын, ал құралсыз жаттығу мен көпсайыста екі күміс медаль иеленді.

Мединаның өнер көрсетуі ұлттық мәдениетіміздің әсем көрінісіне де айналды. Жас гимнаст кілемге қазақы ою-өрнекпен көмкерілген костюм киіп шығып, композициясын қазақ музыкасының сүйемелдеуімен орындады.

Медина үшін бұл турнир тек спорттық жетістікпен шектелмей, Қазақстанды халықаралық аренада лайықты танытуға берілген үлкен мүмкіндік болды.

Меншік иесі –
«Айқын-Литер» ЖШС

Директор –
Талғат ЕШЕНҰЛЫ

Бас редактор
Бауыржан БАБАЖАНҰЛЫ

Бас редактордың орынбасары
Тоқтарәлі ТАҢЖАРЫҚ

ЖУРНАЛИСТЕР:
Арайлым ЖОЛДАСБЕКҚЫЗЫ,
Әлия ТІЛЕУЖАНҚЫЗЫ,
Наурызбек САРША,
Ділда УӘЛИБЕК,
Ахмет ӨМІРЗАҚ
(Алматы қаласы)

ТЕХНИКАЛЫҚ БӨЛІМ:
Елдар ҚАБА
(беттеуші-дизайнер)

Корректор:
Саягүл САПАРҚЫЗЫ

Нөмірдің кезекшісі:
Арайлым ЖОЛДАСБЕКҚЫЗЫ

• Астана қ. «Медиа-холдинг»
«ERNUR» ЖШС Сілеті көшесі 30,
тел.: 8(7172) 99-77-77
• Тапсырыс №10200. Таралымы 5762 Көлемі 4 б. 6 т.

Бағасы келісім бойынша

Мекенжайымыз: 010000. Астана қаласы, Д.Қонаев көшесі 12/1

Редакция телефоны – 8(7172) 72-95-39
ЖАРНАМА БӨЛІМІ:
8(701) 675-42-14, 8(7172) 72-95-31
reklama.liter@gmail.com
ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ:
8(771) 804-61-32, 8(7172) 72-95-39
podpiska.alt@gmail.com

- Мақала авторының пікірі редакция көзқарасын білдірмейді
- Оқырман хаттарына жауап қайтарылмайды
- © «Түркістанда» жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.
- Суреттердің саласына редакция жауап береді
- © Мақалалар коммерциялық негізде басылды
- Жарнамалар мазмұнына редакция жауап бермейді

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Газет «Түркістан» газетінің компьютер орталығында теріліп, беттелді

Газет ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі, Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, қайта есепке қою туралы №КЗ20VPU00019166 куәлігі 08.01.2020 жылы берілген.

Индексі: Жеке жазылушылар үшін – 65413, мекемелер мен ұйымдар үшін – 15413.